

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΙΔΡΥΤΗΣ & ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ : ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΔΟΣΗ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ ΣΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3.

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Α')

ΑΡΙΘ. 719 (ΦΥΛ. 3)

Σάββατο, 16 Γεννάριου 1921

Ἀρχίζουνε στὸ «ΝΟΥΜΑ»

ἕστερ' ἀπὸ 2 φύλλα

«Τῆ ΔΥΟ ΤΡΙΗΝΤΑΦΥΛΛῆ ΤΟΥ ΚΗΡΟΥ»

τὸ ἀνέκδοτο,

πρωτότυπο,

μεγάλο ρομάντζο

ΤΟΥ ΨΥΧΑΡΗ

Τὸ πιδ ἐγκάρδιο, τὸ πιδ φλογισμένο, τὸ πιδ ἑπερέργο, τὸ πιδ γλυκὸ ἔργο τοῦ ξακουσμένου κι ἀσύγκριτου καὶ τρανοῦ Ποιητῆ τῆς Νέας Ἑλλάδας.

Πρῶτο πρῶτο, σὰν πρόλογος, θὰ δημοσιευτεῖ ἓνα ἀφιερωτικὸ κι ἀπεκαλυπτικὸ του γράμμα.

Καινούριο ἔργο τοῦ ΨΥΧΑΡΗ, σημαίνει καινούριο σταθμὸ στὴ φιλολογία μας.

★ ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ★

Ο «ΓΗΤΑΥΡΟΣ»

...Και τώρα ας έλθωμεν εις τὸν «Γήταυρον». Τὸ δράμα αὐτὸ πρωτοδημοσιεύθηκε στὸ «Νουμά» τὰ 1908.

Γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, πού τὸ θέατρο ἦτο πατριδῆμορος, ὅπως σημερα εἶναι ἐμπορος «γαμπῶν», τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ Ρήγγα Γκόλφη ἦταν μιὰ ἐπανάσταση μέσα εἰς τὴν καθιερωμένην πατριδοκατηλίαν. Συγχρόνως αὐτὸ ἦν ἔργο πού ἐγκαινίαζε μιὰ ἀπαρχὴ νέας φιλολογικῆς περιόδου καὶ ἔρριχνε ἐπαναστατικὰ σπέρματα γιὰ τὴν κοινωνικὴ ἀλλαγὴ. Ὁ Φιντῆς, ἕνα ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, εἶναι τέλεια ἐπιτυχημένος, ὁ σύγχρονος τύπος τοῦ Ἐργοδότη — ἐκμεταλλεῦτή. Εἰς τὸ πρόσωπο τοῦ Φιντῆ δίνεται ἡ καλύτερη ψυχολογία τοῦ ἀνθρώπου πού ἐκμεταλλεῖται τοὺς ἄλλους καὶ πλουτίζει εἰς βάρος τῆς ἐργασίας των, συγχρόνως δὲ παρουσιάζεται καὶ ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ — ὁ οἰκογενειακὸς Φιντῆς — πού δὲ χαιρεται τὴ χαρὰ τῶν παιδιῶν του, τὴν εὐτυχία τῆς οἰκογένειας, γιὰ τὴ θέλει νὰ ἐκδιᾶσει τὰ παιδιά του νὰ τὸν παρακολοῦθοῦν στὶς σκέψεις του, στὰ φερσίματά του ἀπέναντι τῶν ἐκμεταλλευομένων ἐργατῶν του, ἐνῶ αὐτὰ, ἀπὸ κληρονομικότητα, μοιάζουν τὴν πεθαμένη μητέρα τους, ἴσως, καὶ ἐπαναστατοῦν κατὰ τοῦ σπιτιοῦ των. Ἔτσι ὁ γιὸς τοῦ Φιντῆ, ὁ Σιαῦρος, φεύγει ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπιτι, γιὰτὶ δὲν ἠθέλε νὰ συμφωνήσει μὲ τὸν πατέρα του. Πηγαίνει στὰ ξένα καὶ κερδίζει μὲ τὴν ἐργασία του τὸ ψωμί του. Ἐκεῖ, ἀπὸ κληρονομημένη προδιάθεση πρὸς τὶς ἐπαναστατικὰς ἰδέας, ἢ ἀπὸ ἀντίδραση ψυχολογικὴ κατὰ τῆς σκληρότητος τοῦ πατέρα του ὡς οἰκογενειάρχου καὶ ἐργοδότη, γίνεται σοσιαλιστῆς. Ὅταν ἐκπαύρῃ στὸ πατρικὸ σπιτι, δὲν κάνει καμιά παραχώρησι στὸν πατέρα του καὶ δὲ θυσιάζει καθόλου καμιά ἀπὸ τὶς ἰδέας του. Ἀντὶ νὰ πεισθεῖ ἀπ' ὅσα τοῦ λέγει ὁ πατέρας — ἐργοστασιάρχης, προσπαθεῖ αὐτὸς νὰ πείσει τὸν ἐργοστασιάρχην — πατέρα του γιὰ τὴν ὀρθότητα τῶν ἰδεῶν του καὶ τὴ νομιμότητα τῶν προθέσεων του. Κι ὅμως βλέπει πὼς ὁ ἐργοδότης Φιντῆς εἶναι ὁ ἴδιος ἐκμεταλλεῦτής, ξαναφεύγει ἀπὸ τὸ πατρικὸ σπιτι χωρὶς νὰ τὸν συγκατήσουν αἰσθήματα στοργῆς γιὰ τὴ μικρὴ ἀδερφή του — πού τοῦ μοιάζει, — καὶ τὴ γιὰγιά του. Φεύγει χωρὶς νὰ ξαναγυρῇ σὴν πατρίδα. Στὸ σπιτι ὅμως τοῦ Φιντῆ πρόκειται νὰ συμβῆ καὶ κάτι ἄλλο, πολὺ χειρότερο. Τὸ πρῶτον εἶχε διατάξει τὸ μηχανικὸ τοῦ ἐργοστασίου του, ἂν καὶ τὰ καζάνια τοῦ μηχανοστασίου ἦταν παλιά, νὰ ὑψώσῃ τὴ θερμοκρασίαν γιὰ νὰ κοποῦνε μερικὰς σιδερένιες πλάκες μὲ τὸ ψαλλίδι, πού ἔπρεπε νὰ κινηθεῖ μὲ αἰτμό. Τὰ καζάνια ἔπαθον ἐκρηξὴ καὶ τὸ μηχανοστασιο τινάχθηκε στὸν ἀέρα μαζί μὲ κάμποσους ἐργάτες. Τὸ προσωπικὸ τώρα τοῦ ἐργοστασίου του ζητεῖ ἐκδίκησιν — εἶναι ὁ ὀργισμένος ἐργατὸς κόσμος, ὁ λαὸς ὁ «Γήταυρος» τῶν παραμυθιῶν, πού ἐρχεται στὸ σπιτι τοῦ Φιντῆ γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ. Αὐτὴ εἶναι πάνω κάτω σύντομα ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου.

Σφιχτοδεμένο, καλοδουλεμένο, μὲ ἀριτίους ψυχολο-

γικούς χαρακτηρισμούς. Ἡ ἐπαναστατικὴ πνοή του, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, δίνει κάποιον ἰδιαιτέρον τόνο εἰς τὸ ἐνδιαφέρον πού προκαλεῖ ἡ πλοκή καὶ ἡ ἐξέλιξις του.

Ὁ «Γήταυρος» θὰ παραμείνει μέσα στὴ φτωχὴ μας σοσιαλιστικὴ φιλολογία ἔργο δυνατό καὶ ἐμπνευσμένο. Ἄν εἰς τὸ παρελθὸν παίχτηκε τόσες φορές σὲ ἐργατικὰ παραστάσεις, σημερα πού τυπώθηκε σὲ βιβλίον, νομίζουμε πὼς θὰ διαβασθεῖ ἀπ' ὅλους τοὺς μορφωμένους μας ἐργάτες καὶ σοσιαλιστὰς. Δὲν πρέπει νὰ ξεχνῶμε μιὰ μεγάλη ἀλήθειαν, πὼς ὅσον δήποτε μεγάλοι κομμουνιστὰς καὶ ἐπαναστατὰς ἂν εἴμαστε, δὲν ἀξίζουμε τίποτε ἂν δώσουμε τὴν ἀπαιτούμενη σημασίαν στὴν τέχνη. Καὶ γιὰ νὰποχτήσουμε δικούς μας συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες πρέπει πρὸς τοὺς ὀλίγους πού ἔχομε νὰ δεῖξομε, διαβάζοντας τὰ ἔργα τους, ὅλοι μας τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἐκτίμησιν.

-Εφ. «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ»

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ

Στὴ συγκέντρωσι τῆς περασμένης Κυριακῆς πρῶταρχισαν τὰναγνώσματα στὴ Συντροφίαν. Ὁ κ. Α. Δελγηγιάννης, ἀπὸ τὰ μέλη, μίλησε γιὰ τὶς γλωσσικὰς ἰδεολογίας Ronsard καὶ Malherbe, γιὰ τὴ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, γιὰ τὸ Παλάτι Rambouillet, γιὰ τὸν κλασικισμὸν κτλ.

Σήμερα, Σάββατο, στὶς 6 τὰπόγεμα, στὴν ταχτικὴν συγκέντρωσι ὁ κ. Β. Βλαβιανὸς θὰ μίλησει γιὰ τὴν «Ἱστορίαν τῆς Φοιτητικῆς Συντροφίαν» πούχει γράψει ἐν' ἀπὸ τὰ παλιά της μέλη, καὶ θὰκολοιούθῃσιν συζήτησι γιὰ τὶς μελλοντικὰς ἐνέργειας τῆς Συντροφίαν.

Ἡ λέσχη μας (Κοραὴ 10 καὶ Πανεπιστημίου) εἶναι ἀνοιχτὴ καθὲ βράδι ἀπὸ τὶς 5 ὡς τὶς 7.

Ἡ Δ. Ἐπιτροπὴ

ΒΑΡΒΑΡΟΠАЗΑΡΟ

Στὴ στήλῃ αὐτῇ παρακαλοῦμε ὅλους τοὺς ἀναγνώστες μας νὰ μὴς βοηθήσουν.

Αἱ ἀρχαὶ ΘΕΩΡΗΣΑΝΤΕΣ αὐτὸν ὡς ἐπαναστάτην, προσέβησαν εἰς τὴν σύλληψιν του.

(«Ἐθνος» 6 Γενναρη 1921, σελ. 4, κολόνα 2)

ΑΝΘΙΝΟΙ ΓΑΜΟΙ

Δυὸ ποιητικὰς ψυχὰς, δυὸ ἀληθινὰ διαλεχτὰς ὑπαρξες, ἡ Ἰουστίνα μας (δ. Καλομοίρα Κουρούκλη) καὶ ὁ Μπάμπης Ματαράγκας, ποιητῆς καὶ αὐτὸς, παντρευτήκανε στὸ Ληξούρι. Ὁ «Νουμάς», σὸν πνευματικὸς τους πατέρα, τοὺς στέλνει τὶς ὀλόψυχες εὐχὰς του.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΣΜΗΝΟ Α')

Σάββατο Ἀθήνα, 16 Γεννάρη 1921

ΑΡΙΘ. 718 (ΦΥΛ. 2)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΠΕΡΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Μελλοθάνατοι.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ: Γλωσσολογικά; Σαίρω.

Κ. ΚΥΡΕΛΙΟΣ: Γιά την Πατρίδα.

ΦΟΥΛΜΕΝ: Στο βιβλίο π' αγάπης...

ΜΙΧ. ΘΕΡΒΑΝΤΗΣ — Κ. ΚΥΡΕΛΙΟΣ: Δόν Κιχώτης (συνέχεια).

Ο ΝΟΥΜΑΣ: Φαινόμενα και πράγματα.

ΗΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ: Φεμινισμός και Ἐκπαίδευση.

ΠΙΚΡΗΓΚΗΘΗΣ: Γιά τὸ «Ἀριστείο».

ΜΑΣΤΡΗΓΩΛΙΝΣ: Οἱ γυναῖκες κ' ἡ εἰρήνη.

ΑΠΟ ΒΑΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΑΟΜΑΔΑ: Ἐνὴν φιλολογία.

Ἡ Κοινὴ Γνώμη.— Νέα Βιβλία.— Χωρὶς γραμματόσημο.

ΜΕΛΛΟΘΑΝΑΤΟΙ

«Ave Caesar, morituri te salutant....»

Ὁ Ταγματάρχης μὲ φώναξε στὴ σκηνὴ του. Καὶ μὲ βαρεῖα φωνὴ κι αὐστηρὸ ὄφρος, ποὺ δὲν τῶχα ξαναδεῖ στὴν καλοκάγαθὴ μορφὴ του, μούδωσε ὁδηγίες καὶ μὲ διέταξε νὰ ὁδηγήσω ἐγὼ τοὺς δυὸ Βουλγάρους αἰχμαλώτους στὴν Γουρῖκα, ποὺ εἶτανε ἡ ἔδρα τῆς Μεραρχίας μας.

Ἔσπυα τὸ κεφάλι μου. Καὶ δὲν ἔβγαλα μιὰ Πήρα ἀπὸ τὰ χέρια του τὸ φάκελλο μὲ τὸ ἔγγραφο, ζώστηκα τὴν ἐξάρτηση μὲ τὸ περιστροφὸ, καὶ μὲ τὸ μικρὸ ἀπόσπασμα ξεκίνησα, ἐνῶ στ' αὐτιά μου ἀντηχοῦσαν τὰ στερεὰ λόγια τοῦ Διοικητῆ μου:

— Σὲ καθιστῶ προσωπικῶς ὑπεύθυνο, λοχία!

Εἶχανε πιάσει τοὺς δυὸ ἀνδράποὺς τὸ πρωτὶ, στὰ μεταγωγικὰ τῆς Μοίρας. Κάποιος πυροβολητὴς πούχε ξυπνήσει, νωρὶς καὶ τραβοῦσε στὴ φτέρη ἀνάμεσα, ξινωσε τὰ βᾶτα δίπλα του νὰ σαλεύουνε. Στὴν ἀρχὴ θάρρῃσε πὼς εἶτανε κανέν' ἀγριογούρουνο. Ὅστερα ὅμως εἶδε μιὰ φυσιογνωμία περιτρομῆ καὶ δυὸ χέρια νὰ ὑψώνονται, σὲ σημεῖο ὑποταγῆς, ψηλά. Ζύγασε, φώναξε, καὶ πιάσανε τὸν πρῶτο αἰχμάλωτο. Σὲ λίγο μαρτυρήθηκε κι ὁ δεύτερος!

Τὸ μαντάτο μαθεύτηκε ἀμέσως!. Κ' εἶτανε γιὰ ὅλους περίεργο. Περίεργο στᾶλήθεια! Δυὸ Βούλγαροι, πίσω ἀπὸ τὶς Ἑλληνικὲς προφυλακὲς, καὶ μέσα στὰ μεταγωγικὰ τοῦ Πυροβολικοῦ, — δηλαδὴ, κάπου τρεῖς ὄρες δρόμο ἀπ' τὴν ἐχτρικὴ παράταξη, — γένησε ἀμέσως τὴ σκέψη πὼς οἱ δυὸ αἰχμάλωτοι δὲν εἶντουσαν κοινὸι αἰχμάλωτοι πολέμου, μὰ κατὰσκοποὶ φοβεροί, ποὺ ἤρθανε μὲς στὶς γραμμὲς μας νὰ δοῦνε, νὰ μελετήσουνε καὶ νὰ μᾶς προδώσουνε ὕστερα στοὺς δικούς τους.

Ὅχι ὅμως! Οἱ σκέψεις αὐτὲς βγήκανε λαθεμένες. Οἱ δυὸ δυστυχημένοι αὐτοὶ ἀνδράποὶ δὲν εἶχανε φύγει ἀπ' τὶς ἐχτρικὲς γραμμὲς. Ἐρχόντουσαν ἀπὸ πέρα, μακρύτερα, κ' ἡ νοσταλγία τῆς Πατρίδας, τοὺς εἶχε ρήξει στὰ χέρια τὰ δικὰ μας.

Ὅπως μαθεύτηκε ἀπὸ τὴν πρόχειρὴ ἀνάκριση ποὺ τοὺς ἔκανε κάποιος ἀξιωματικὸς στὸ Ἐπιτελεῖο, οἱ δυὸ Βούλγαροι ἐρχόντουσαν πέρα ἀπ' τὸ Νάρες, κοντὰ στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου ἐργαζόντουσαν ὡς αἰχμάλωτοι πολέμου στὰ λατομεῖα ποὺ διεκτύπωνε οἱ

Ἑγγλέζοι. Εἶχανε λιποταγήσει ἀπὸ κεῖ καὶ περπατήσανε τέσσερες νύχτες ὁλόκερες γιὰ νὰ περάσουνε στὸ βουλγαρικὸ μέτωπο, πλαῖ στοὺς δικούς τους, στὴ γυναίκα ἴσως, στὴ μάννα, στὰ παιδιὰ τους.

Ἡ χάλκινη κακοπαθισμένη ὕψη τους εἰδειχνε τὰ μαρτύρια ποὺ εἶχανε περάσει. Ἐσσερες μέρες θρακῆκανε μὲ ξυνόμηλα καὶ βατόμουρα καὶ μὲ τ' ἀχλαδία ποὺ ρήγγανε οἱ γινομένες ἀχλαδιές. Καὶ τὰ ρούχα τους, κορυελλιασμένα, κομματιασμένα, μόλις ντύνανε τὰ ξυλιασμένα καὶ στεγνὰ ἀπ' τὴν κκοπέραση κορμιά τους. Τὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν μελανιασμένα, καὶ τὸ πέλμα σκιασμένο ἀπ' τὰ γράδι. Τὰ ὑποδήματα, χάλια! Λουριδὲς ἀπὸ δέρμα κομματιασμένο...

Οἱ δυὸ δυστυχημένοι αὐτοὶ ἀνδράποὶ εἶτανε τώρα στὴ διάθεσή μου. Κ' εἶχανε νὰ βαδίσουνε μαζί μου εἴκοσι ὀχτῶ μετρομημένα χιλιόμετρα ἴσαμε νὰ φτάσουνε στὴ Μεραρχία. Τοὺς εἶχα μὲς στὴ μέση τῶν τεσσάρων ἀντρώων μου καὶ κατεβαίναμε ἀργὰ τὸ λόφο γιὰ νὰ θγοῦμε στὸν ἀνοικτὸ δρόμο.

ἮΞαιρα καλὰ τί θὰ πεῖ: «Αἰχμάλωτοι πολέμου δραπετεῦσαντες!» Καὶ ποῖα τιμωρία τοὺς περιμένε, ἤΞαιρα... Κ' ἔτσι, ὅπως σέρνανε μὲ κόπο τὰ κουρασμένα θήματά τους, ἐγὼ, δίπλα τους, ἔνωθα τὴν ψυχὴ μου νὰ σφιγγεται.

Ὁ ἥλιος καυτερός, ἀγουσιάτικος, μακεδονίτης, ἔρρηγγε τὶς ἀχτίδες του σάν πυρωμένα σπαθιά. Ζέστη ἀφόρητη! Ὡς τόσο, ὅσο περνούσαμε στὰ ἐλάτια καὶ στὶς βαλανιδιὲς ἀνέμῃσε, εἶχαμε κάποιον ἥσκιο χλιαρὸ νὰ κόβει τὸ κάμα... Ὅταν ὅμως κατεβήκαμε στὴν Ἐφοδιοπομπὴ κάτω, κι ἀνοίχτηκε γυμνὸς ὁ κάμπος, χωρὶς δέντρα καὶ ἥσκιο, ἡ κάψα ἢ θεριακωμένη λιγοῦσε τὰ γόνατα καὶ τῶνωθα πιά πὼς δύσκολο θάτανε νὰ πάρουμε θήμα.

Ἐποφέραμε ὅλοι γιὰ καλὰ. Οἱ ἄντρες μοῦ ζητήσανε νὰ ξεκουραστοῦνε. Κ' οἱ δυὸ μελλοθάνατοι, μὲ τὶς φλέβες πεταγμένες στὰ μελλίγια, μὲ τὰ μάτια ἔξω ἀπ' τὶς κόγχες καὶ μὲ τὸν ἰδρωτὰ νὰ σκάβει τὴ χάλκινη ὕψη τους, — βαριανασαίνανε, καθισμένοι σὲ μιὰ πέτρα.

Ζήτησα μὲ τὸ τηλέφωνο ἀπ' τὸ Ἐπιτελεῖο νὰ μοῦ ἐπιτρέψουνε νὰ πάρω ὄλογο. Κ' ἡ ἀπάντησις ἦρθε ἀ-

μέσως. Δυό απ' τούς στρατιώτες μου σελλάσανε κάποιο μαύρο άλογάκι, τó μόνο καλύτερο, κοκκαλιάρικο, άδύνατο, και πληγιασμένο στη ράχη από τη σέλλα. Ή τραγωδία έτσι συμπληρωνότανε τέλεια. Πρίν ξεκινήσουμε όμως, παρακάλεσα τόν έπιλοχία του Έφοδιασμού κ' έδωσε κάτι στους άιχμαλώτους. "Ο ένας, με τὰ λίγα έγγλέζικα πούξαιρε, μ' εύχαρίστησε. "Ο άλλος έδειξε την εύγνωμοσύνη του με τὰ θολά κατόμαυρα μάτια του, και με χειρονομίες. Κ' οι δυό μαζί φάγανε, σάν πεινασμένοι λύκοι, με μεγάλες μπουκιές...

Θάτανε μιὰ τάρκομσήμερον σάν ξεκινήσαμε πάλι. "Ο κάμπος έθραξε. Τó κάμα δυνατό, άφρισμένο, έτρεχε πέρα σάν άσπέδιστο σύννεφο, πουπουλένιο, άχνό, αλλά πύρινο. Μιά βαριά, πνιχτική άναθυμιά ξεκινούτανε απ' τὰ έλη της Μπούτικοβας. Οι πυροβολητές, με τὰ όπλα στους ώμους, περπατούσανε άρθωμα, κουρασμένα, και με τὰ χέρια πεσμένα μ' άτονία. Κανένας δέ μιλάγε. Οι άιχμαλώτοι, με τὰ κεφάλια ρηγμένα κάτω, σάν τó ζευγάρι στο ζυγό. Και γώ στο μαύρο, κοκκαλιάρικο άλογο, — άρχηγός της πύθλιβερής συνοδείας.

Μιλούσαμε έτσι, χωράφια λησμονημένα από καιρό, πνιγμένα στάγκαθι πού θεριεθε και πού έφτανε, σ' όρισμένα μέρη, να μός σκεπάζει. Δυό - τρεις άχλαδιές, παρόμερα, δένανε τόν ώριμο καρπό τους, άνίδες στη μεγάλη καταστροφή. Πού και πού άκουγότανε, στο μέρος της Δοβράνης, να θρονιά τó κανόνι, και τὰ συνορικά θουνά τρεμοσαλεύανε απ' τó θόγγο.

Στó ψήλωμα ενός λόφου κοιτοσταθήκαμε λίγο. Κάτω, τάρτασια έλη της Μπούτικοβας, άπλώνανε τη μαύρη σκιά τους και τó δουρκαδι έθραξε με τó κάμα. Σ' έπνιγε ή άναθυμιά. Ή κίτρινη άρρώστεια, ό πυρετός, θάνοιγε με τó δειλινό τὰ φτερά του.

Τó Μπέλεσι, άγκάντια, όρθωνε τάργιο κορμί του, σά φοβέρα στον κάμπο. Τó λοφάκι, πούχαμε μεινει, έμοιαζε σά γονατισμένη καλογρηά μπροστά στον άιματοπότη θεό. Έσφιγγε κάμπο και θράχια με τó γιγαντένιο, πλατύστερο σώμα του. Κ' οι δυό άιχμαλώτοι, πού έτσι τώρ' άγναντεύανε μιὰ γωνιά της Πατριδας, κοιτάγανε τó Μπέλεσι με δουρκαμένα μάτια, και πούξαιρει τί νάπλαθε τó μυαλό τους!

— Πορρόγια, Στάρσια, μούπε ό πιο νέος.

Και γώ, πού ήξαιρα πώς «Στάρσια» θά πεί βουλγαρικά λοχίας, και πούά ειτανε τὰ Πορρόγια, τόν έίδα νάγναντεύει τὰ δυό κατάλευκα χωριά, πού μες στην άγριάδα τού θουνού μοιάζανε, με τάρπρα συμμετρικά τους σπιτάκια, σάν παρθένα όλόδροσα κρίνα.

Ός τόσο ή μέρα προχωρούσε και γώ ελχα διαταγή να φτάσω τó γληγορότερο στην Τουρζια. Δέ με σύφρανε άλλωστε να θραδιάσω στο δρόμο. Και ξεκίνησα πάλι. Οι δυό άιχμαλώτοι, ξεθαρρεμένοι λίγο, μλούσανε τώρ' άνομεταξύ τους και τότε - τότε με παρακαλούσανε μ' ένα στερεότυπο: «Στάρσια, στόπ!», να σταματήσουμε κάπου.

Κουρασμένοι από τó δρόμο και πούξαιρει με την ψυχή σε τί χάλια, δύσκολα παίρνανε θήμα. Οι δικό μου φωνάζανε κάθε τόσο, κ' ένας απ' αϊτούς μου πρότεινε νάν τους ξεκάνουμε, — άφού μάλιστα ελχα και διαταγή να τους ρήξω άν φύγουνε, — για να φτάσουμε γληγορότερα πέρα. Τó σκυλί! Μ' άνατριχίασε. Τόν άγριοκοίταξα και τόν έστρωσα μπροστά.

Οι δυό άμοιροι! Άιχμαλώτοι Πολέμου! Άραγε νάχανε τέτοια ψυχή, σάν τού δικού μας; Οι μαύροι κύκλοι πού είντουσαν πάνω σταμπέχωνα, και πού λέγανε πόσα μαρτύρια περάσανε σπάζοντας λιθάρι στους Έγγλέζους, με θεβαίοναν πώς τάργυμι έγινε άνθρωπος και πώς ή ζωή τού Άνθρώπου δεν ποθοόσε πιά τόν καπνό τού πολέμου. Άυτοί να περάσουνε θέλανε στα χώματα τὰ δικά τους, να θρούνε τó παλιό τó σπιτάκι, την άγκαλιά της γυναίκας, της μάννας...

Σιγά - σιγά... αϊ με χιλίους σταθμούς, πιάσαμε τὰ μισά τού ορόμου. Είχαμε φτάσει στο Δέλτα τού Στρυμώνα, όταν ό ήλιος έγειρε πέρα στα θουνά της Δοβράνης. Ή δύση άγρια, πολεμόχαρη, κατακόκινη, και με τὰ σύννεφα σάν κομματια άιματοστάλαχτες σάρκες, να κρέμουνται στα θουνά και στις ράχες.

Κάτι μούσφιγγε την καρδιά μου! Πονούσα εκείνη την ώρα! Συλλογιόμουνα τó σπάτι μου, τούς δικούς μου, τόν τόπο μου, και πονούσα τόν Άνθρωπο, πού τόν ελχε τάξει μιὰ Μόιρα να κομματιάζεται για ξένα σ' αυτόνε ιδανικά! Και πονούσα περισσότερο για τὰ δυό κουρασμένα εκείνα κορμιά, πού ελχανε από τώρα την ψυχή τους στα χείλια και πού έγω, άθελά μου, τὰ όδηγοόσα στο θάνατο!

Με την ψυχή μου, έτσι, βαρεμένη, άφησα τó Δέλτα πίσω και πιάσαμε, στην πνιχτή δεντροσειρά, τó δρόμο της Κόπριδας. Οι πινακίδες πού είντουσαν στην άκρη τού δρόμου, συμβουλεύανε να βαθίζουμε σε άραιά διαστήματα. Έίμασθε άιριθώς άπέναντι στο Δεμίρ-Ισοάρ και στο σημείο αυτό γινέτανε ή μεγαλύτερη δράση τού έχτρικού πυροβολικού. Κάποια όρειβατική πυροβολαρχία έκανε βολή φραγμού, κ' οι όβιδες περνούσανε σφυρίζοντας πάνω απ' τὰ κεφάλια μας!

Τρομαγμένοι άφθλονούσανε οι άιχμαλώτοι. "Ο κρότος τού κανονιού έκανε τούς παλιούς πολεμιστάδες να τρέμουνε. Είχανε ξεμάθει. Κι ό ένας, πού ελχε πιαστεί άιχμαλωτός στην Τζουμαγιά, τώρα τηνε θωρούσε καταμεσής τού κάμπου μ' άδιάφορο βλέμμα. Μόνο τó ποτάμι κοιτούσε καλά πού ξεκίναγε πέρ' από τὰ θουνά τού τόπου του, για να τού φέρει, πούξαιρει, πούά μυστικά μηνύματα.

Άργά, τó θράδι, φτάσαμε στην Τουρζια. Τó τηλεφωνείο της Μόιρας ελχε σπάσει να ρωτάει άν φτάσαμε ή όχι! Μάντενα τί με περιέμενε στο γυρισμό! Δρόμο πού έπρεπε να τόν κάνω για πέντε ώρες, τόν ελχα καταφέρει σ' έννια και περισσότερο...

Τους παράδωσα στο Άρχηγείο! Και γύρισα πίσω στο Σώμα μου. Με τιμωρήσανε όχι και λίγο! Μά τι μ' έννοιξε ή τιμωρία εκείνη! Φτάνει πού ελχα γλακάνει τις στερνές στιγμές δυό ανθρώπων!.....

Μέτωπο τού Στρυμώνα,
Αύγουστος 1918.

ΠΑΝΟΣ Α. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

"Όλοι οι Έπιθεωρητές, όλοι οι Καθηγητές, όλοι οι Δασκάλιοι και όλοι οι Δημοτικιστές πρέπει να στηθούν στους μαθητές και στις φιλικές τους οικογένειες τó βιβλίο τού Δόν Κιχώτη. Έκτός από τη φιλολογική του άξια, εκτός από την εύχαρίστηση πού σκορπά τó διάβασμά του κι απ' την άνυπολόγιση όφέλεια πού έχει για τó Δημοκρατικό άγώνα, θά πάρουν πιά τὰ Έλληνόπουλα να διαβάζουν τόν «Πειρασμό», τó «Νάτ Πίγκερτον» και τὰ παρόμοια.

"Ένας Έπιθεωρητής Δημ. Ήκπαιδείας

ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΚΑ

ΞΑΙΡΩ

Α'

Ξέρω (=οίδα, γινώσκω, je sais) άκούω και λέμε κάθε μέρα. Ωστόσο διαβάζουμε: ήξεύρω, κι άκούω κι από καιιά φορά ξέρω από κεινους που προσπαθούνε να μιλήσουν όπως διαβάζουν.

Τό Ξέρω λοιπόν είναι τό: ήξεύρω (;) λέει (Κορ. Ατκ. IV, 164).

Άφτοί που τό πρωτοείπαν έτσι, τόκιαν όλωσδιόλου άφταίρετα κι απόροσεχτα δασκάλικα, να πούμε: πρβλ. μπροσώ — ή μπροσώ (;), τσόφλιο — ήσώφλιοιον (;), λέει, διαγαγνμύζω — διακομίζω, λέει, κτλ. κτλ.

Κιάφοι βρέθηκε γραμμένο τό ήξεύρω, τό θαμαχτό, θελήσανε να τό ξηγήσουνε στηρίζοντάς τό με άλλα ανάλογα τάχα (Χατζ. Μεσ. και Ν. έλλ. Α', 104 και 279).

Άφόντας ένιωσα τόν κόσμο, Ξέρω τάκούω και τό αίστάνουμαι. Όποιος τό πεί Ξέρω, ή είναι δασκαλοχαλασμένος, ή τό λέει έγρετιδία. Κέπειδής τό φτογγοξενάρωμα θρ εν' από κείνα που δέ χωρίζονται ποτές, είχα πάντα την ύποψία πως τό Ξέρω δέν είναι τό ήξεύρω. Η ύποψία μου έγινε δεβασιότητα από τούτο-δά. Πήγα στην Άφτόνη του Μάρμαρά: οι δασκάλιοι τη γράφουνε Άφτόνη, ό λαός τη λέει Άφτόνη, άστόσο άκουσα μιιά γοιά που την είπε κίνα δυό φορές Άφόνη. έμα τη ρώτησα, μου ζήτησε συγγώμη, που δέ μιλάει καλά γιατ' είναι άπλή γυναίκα κι άγράμματη και τά ρέστα, κατά την ιδέα που έμπνέψανε οι δασκάλιοι στο δυστυχημένο τό λαό μας νάχει πολύ μικρή ιδέα για τού λόγου του και καθόλου πεποίδηση στον έμαφτό του. Ωστόσο δσεσ φορές δέν πρόσεχε τίλεγε Άφόνη, κέπειδής τό φτογγοξενάρωμα φτ είναι κι άφτό άπ' τάχώριστα, κίη ύποψιάστηκα. Άργότερα, ήταν συναντήθηκα με τό Βυζαντινολόγο Μανουήλ Γεδεών, μου είπε πως υπάσχει χαλό νόμισμα με την έπιγραφή «Άφόνη Προικωνησιών». άστε τό Άφόνη είταν τό σωστό, κ' ή γοιά άνήξαιρα βαστούσε την παράδοση, και τό Άφτόνη είταν παρετυμολογημένο άπ' τό άφτόνος. Τότες σημάτισα την πεποίδηση πιά πως και τό Ξέρω, Ξέρω σκέτο είναι, δηλ. χωρίς β. κι άλλου πρόπει να γυρέψουμε την έτυμολογία του, όχι στο ήξεύρω.

Τό Ξέρω ποτές δέν μπορεί να γίνει Ξέρω, δέν ξεπέσσει δηλ. τό β πριν από τό ρ στη Ρωμαϊκή(1), είτε άπ' τόργαίο Β μάζ έργεται: θρέχω, θούγος, θούχος κτλ. κτλ., είτε άπ' τό ύποταχτικό υ τή διατόγγων, που κατάντησε θ λ. χ. νεύο, πλευρό, σκεύρωμα κτλ., και μου φαίνεται παράξενο πως τού Ξέριγγε τού Χατζηδάκη άφτή ή πολύ - πολύ χασητηριτική λεφτωμέρεια. Δέν τό πρόσεξε μήτε ό Ξανθουδίδης στην έκδοση τού Έρωτόκριτου, για να ποικαταστήσει τό γνήσιο λαϊκό τύπο. Ό γνήσιος τύπος τού Έρωτόκριτου λοιπόν είναι χωρίς τό β (=υ) λ. χ. στα Α' 1185, 1431, 1000.

(1) Τό χάλαβρος με τά χάλαρα δέν έχουνε σχέση, τουλάχιστον στην κατάληξη.

Έκει που είναι με τό β (=υ) λ. χ. στα Α' 265 Ξέρω — ήρω και Α' 975 Ξέρει — ήρει, είναι προσθεμένο τό β για να κάνει τέλειες ρίμες.

Ωστόσο φαίνεται πως ό Κορνάρος τόν τύπο με δ δέν τόν Ξαίρει και οι δυό αυτές μεριές που είπαμε είτανε Ξαίρω — ήρω και Ξαίρεις — ήρεις δηλαδή από τις λίγες όχι τέλειες ρίμες τού Έρωτόκριτου σαν τά καιγει — δοξεύγει (Β' 423), θαμμένος — ζαχαρένιος (Ε' 405) κτλ. Πρβλ. και τά λαϊκά: άλλέρι — σε γυρέυει, ψάρι — δέν Ξαίρει τί ψάλλει και τά δμοια. Άλλίως δά δέ συμφωνά άφτή ή διπλοτυπία και με τά δσα λέει ό Ξ. στη σελ. LVII τού πρόλόγου.

Λοιπόν τό Ξέρω δηλ. Ξέρω να τό πεί ό έλληνικός λαός Ξέρω χωρίς β, είταν αδύνατο, είταν όλοτετα αδύνατο, είτανε τών αδυνάτων αδύνατο, και μή χάνεστε.

Και όμως λέει Ξέρω και μόνο Ξέρω. Τό Ξέρω δέν είναι ούτε της προφορικής, ούτε της λόγιας παράδοσης, είναι φτειασμένο από παρανόμια.

Και μονάχα ό φτογγολογικός άφτός λόγος φτίνει να μās πείσει, πως άλλου πρόπει να ζητήσουμε την έτυμολογία τού Ξέρω κι όχι τού ήξεύρον.

Ωστόσο προσκορθεί και σε λόγους ψυχολογικούς: Δέν μπορούσε ποτές άπ' τόν άόρ. ήξεύρον να γίνει ένεστός: ήξεύρω, γιατί υπάσχει μόνον στο γλασσικό μας αίστημα ένωμένο τό ήρον με τό ήρισκω. Και τόσο πολύ ό λαός, άφτός τουλάχιστο που μιλεί την κοινή Έλληνική (και τό Ξέρω δέν είναι ντόπιο, είναι πάγκομο), ζητεί να ξεχωρίσει τό ένεστωτικό θέμα άπ' τό θέμα τού άόριστου, άστε λέει και γράφει πάντα: άπόλαφα, άπόλασσα — άπαλαβάνω, άπολαμβάνω, και ποτές τό σωστό: άπόλαύω, γιατί αυτό τό αίστάνεται ως ύποταχτική τού άόριστου (δηλ. πύ άκριβολογημένα ός δριστική τού μέλλοντα θα (άπο)λάβω (ή λαβω) (2).

Πως μπορούσε λοιπό να πεί: Ξέρω, που θα τούρχότανε σαν ύποταχτική τού άόριστου, άφού λέει ακόμα: «βρίσκω, Ξέρω λέω λεφτά, ή δουλειά μου δέν τελειώνει» ή «ήθρα, Ξέρω παρτίδες είναι δικός μου λογαριασμός».

Και λοιπό:

— «Θά μπορούσεις νά βρεις χρήματα ;»

— «Έρω, Ξέρω γώ τό Ξέρω, τούς άλλους τί τούς μέλει ;»

Όπου τό Ξέρω πρός τό Ξέρω έχει τό νόημα τού Ξεπάρω πρός τό πάρω, τού Ξεγράψω πρός τό γράψω κτλ. κτλ., και καιμών άντάμωση με τό Ξέρω. — Έτσι; Κι όπου ξεχωρίζεται λυκάθαρα τού άόριστου τό νόημα άπ' τό ένεστωτικό. — Σωστά ;

Έχουμε ένα άλλο ρήμα που κατά τό φαινόμενο μοιάζει στο σηματοματό με τό ήξεύρω.

Άφτό τό ρήμα είναι τό νεοελληνικό (δηλ. πολύ παλιό ΝΕΟελληνικό): κατάρχα=κίνα κατόσχεση. Ωστόσο, άμα τό βάλετε σεπιστημονικό δοκίμιο θγαίνει άφτό πύ κούφιο άπ' τό άλλο.

(2) Άκόμα λένε οι δασκάλιοι (και γράφουν κίλας) προσάγω άντις προσάγω δηλ. παίρνουνε τό μακραιμένο θέμα για ένεστωτικό, γιατί έτσι τό ζητείτε τό νεοελληνικό γλασσικό αίστημα. Κέτσι ή δημοτική έκδικείται την καταρχέουσα.

Τὸ κατὰ σχω ἄφρτὸ, δὲν ἔγινε καθόλου ἀπ' τὸ κατὰ σχον, γιὰτὶ ἐκεῖθα πὸν εἶπαθα: κατὰ σχω δὲν ξαίρωνε πιά τὸ κατὰ σχον, (κι ὄσοι τὸ ξαίρωνε ἀπ' τὸ σκολειὸ, ποιῆς δὲ θὰ λέγανε κατὰ σχω στὸν ἐνεστὸ). Τὸ κατὰ σχον δὲ θγάξει ἐνεστὸ, γιὰτὶ τονίζεται κιάφρτὸ ὄχι στὴν προπαρρηγήσουα ἀλλὰ στὴν παραλήγουσα.

Τὸ κατὰ σχω εἶναι νεολεξία, ὄχι μάλιστα πόνου ἀπὸ ἑκατὸ χρονῶ, λογημένο ἴσια ἀπ' τὸ: κατὰ σχεση.

Ἄμα δηλ. μπῆκε στὴν τρεχομένη γλώσσα ἡ λέξη κατὰ σχεση ἀπ' τὴν καθαρέβουσα, ἀρχὴ λέγανε: κάμνω κατὰσχεση, θὰ κάμω κατὰσχεση κτλ. Ὑστερα νιώσανε τὴν ἀνάγκη νὰ τὸ ποῦνε και μονολεχτικά. Προβλ. «Τί ὄρα θὰ κάνομε ἀνάσταση;» και κατόπι: «Τί ὄρα θὰ ἀναστήσομε;» Ὅπου δὲ θέλουνε νὰ ποῦνε βέβαια πὸς θάναστήσουνε κανέναν, παρὰ πὸς θὰ γιορτάσουν τὴν Ἀνάσταση.

Λοιπὸν ὅπως εἶπαν: ἔκανα ἀνάσταση—ἀνάσταση, ἔτσι εἶπαν και: ἔκανα κατὰσχεση—κατὰσχεση.

Κέπειδὴς λένε: πάσχησα—πάσχω, εἶπαν και: κατὰσχησα—κατὰσχω, ὅπου τὸ κατὰσχον δὲν παίζει κανένα ρόλο ἄμεσο.

Και πὸς ἔχω δικιο, τὸ δείχνει ὁ ἄλλος ὁ τύπος, ὁ πὸ κοινὸς: κατὰσχεσα—κατασχέτω, πὸν δὲν μπορεῖ νὰ γίνε ἀπ' τὸ κατὰσχον, παρὰ ἀπ' τὸ κατὰσχεσα. Ὅπως δηλ.: ὑπόθεσα—ὑποθέτω, καλόθεσα—καλοθέτω, ἔτσι και κατὰσχεσα—κατασχέτω, ὅπου τὸ κατὰσχεσα δὲν μπορεῖ νὰ γίνε ἀπ, τὸ κατὰσχον παρὰ ἀπ' τὸ κατὰσχεση, ὅπως εἶπαμε.

Ἔτσι πάει και ἄφρτὸ τὸ ἐπιχείρημα τῶν ἐξευροριστῶν.

Ἀποῦ λοιπὸν ξέβρω ἐνεστὸς ἀπ' τὸ ἐξευρον δὲ γίνεται, και ξέρω ἀπ' τὸ ξέβρω δὲν μπορεῖ νὰ γίνε, ἀλλοῦ πρέπει νὰ γινέψουμε τὴν ἀφρτὸ τοῦ ξέρω.

Τὸ ξέρω λοιπὸν δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ ξαίρω. Τὸ ὄμμα ἄφρτὸ στοὺς ἀρχαίους εἶνε ὄλα τὰ νοήματα τοῦ δικοῦ μας τοῦ σηκῶνω. Νά και ἡ σελὴ πὸν ἔφακε αὐτὸ τὸ νόημα:

καταλαβάνω, ἐποίησα κατέγω (ἢ κοπέτῶ), ξαίρω.

κατέγω ἀπὸ τὸ διοισιῶ· (ἐν) τῶ νῶ,

καταλαβάνω, παίνο, κατέγω (κρατῶ), ξαίρω.

τὸ πῆρα τί μοῦ λές.

κατέγω τί μοῦ λές.

κατέγω ὅτι οὐδέπαι.

τὸ ξαίρω.

Ἀπ' ἄφρτὰ τὸ καταλαβαίνω, τὸ κατέγω και τὸ και τὸ ξαίρω ἔχουνε μείνει μόνο για τὸ ἡθικὸ νόημα.

Τὰ: παίρω και κρατῶ ἔχουνε και τὰ δυὸ νοήματα.

Ἔτσι λοιπὸν ἄμα κατὰλάβω μὴν ἔννοια, τὴν παίρω (στὸ νοῦ), και ἄμα τὴν παρῶ τὴν κρατῶ και τὴν κατέγω και πάντα τὴν ξαίρω (στὸ νοῦ μου), τὴν ξαίρω.

Ἔτσι βλέπουμε, πὸς τὸ ἐξευρίσκω, και ἀπ' τὴν ἔποψη τὴ σημασιολογική, δὲν ἔχει πότερα δικαιο-

ματα ἀπὸν στο νόημα τοῦ οἶδα, γινώσκω, je sais ἀπ' ὄσα ἔχει τὸ (ἐ)ξαίρω.

(Στάλλο φύλλο τὸ Β' μέρος).

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Στὸν κάμπο ὅπου θροντοῦσε τὸ κανόνι,
Μιά πράσινη γαλήνη τῶρα ἀπλώνει
Μέ μύρια δόλχαρα ἄνθια κεντημένη;
Ἐκεῖ πὸν πολεμοῦσαν σὰ λιοντάρια
Τοῦ ὄχτροῦ και τὰ δικὰ μας παλικάρια,
Τίποτα πιά ἀπ' τὴν ἔχθηρα δὲ μένει:

Ἄδερφοιμένοι

Κοιμοῦνται οἱ μαχητῆς οἱ τιμημένοι,
Γιὰ μιὰ πατρίδα!

Γιὰ μιὰ πατρίδα! Νιώθω νὰ πλακῶνει
Τὸ στήθος μου μιὰ μπόρα πὸν ζυγώνει,
Πὸν θάρθει και ὄτι βρεῖ θὰ τὸ σαρώσει.
Γιὰ ἄκου, μακριά! κάπου θροντολογαίει,
Μιά φωνὴ στὸν ἀγέρα τριγυρνάει,
Τοὺς λαοὺς στοὺς ποδάρια νὰ σηκῶσει:

Ἄδερφοιμένοι

Στάριμα οἱ μαχητῆς οἱ τιμημένοι,
Γιὰ τὴν Πατρίδα!

Γιὰ τὴν Πατρίδα, και ἄχ! για μιὰ Πατρίδα
Τσακίστε τὴ χρυσὴ τὴν ἀλυσίδα!
Σὰν ἔνας σηκωθεῖτε, σκλαβωμένοι!
Ἐσφιματα ἀκόμα μιὰ φορὰ ἄς ζωστοῦμε,
Και πάλι, ἀδέρφια, στὴ φωτιά ἄς λουστοῦμε!
Σαλπίστε νὰ τραντάξει ἡ οἰκουμένη:

Ἄδερφοιμένοι

Κινοῦν οἱ μαχητῆς οἱ τιμημένοι
Γιὰ ΜΙΑ Πατρίδα!

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ Π' ΑΓΑΠΑΓΕΣ...

Εἶναι βράδι χυνόπωρου,
Μιά βραδιά πεθαμένη:
Στὸ βιβλίο πάγαπαγες
Εἶμαι πάλι σκυμμένη.

Στὸ βιβλίο πάγαπαγες
Τὶς στιγμῆς ζω και πάλι,
Πὸν σκυμμένοι ἀνταμώνουνταν
Και τῶν δυὸ τὸ κεφάλι.

Στὸ βιβλίο πάγαπαγες
Ἔχω μέσα κεί κλείσει
Τὶς λαχτῆρες, τοὺς πόνους μου,
Ποῦχουν πιά ξεχειλίσει.

Τὸ βιβλίο πάγαπαγες,
Ὅταν θάχω πεθάνει,
Στὸ μακρὸ τὸ ταξίδι μου
Συντροφιά θὰ μοῦ κάνει.

Ἔτσι πάλι θὰ αἰσθάνομαι,
Ὅσοπου νάρθω κοντά σου,
Νὰ μ' ἀγγίξουν στὰ μάγουλα
Τὰ σγουρά τὰ μαλλιά σου.

Χίος.

ΦΟΥΛΑΜΕΝ

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΒΑΤΟ

Ίδρυτής και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Έκδοτης και Διαχειριστής: ΚΡ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ & ΣΙΑ

Ταχυτικοί συντάκτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Όσα γράμματα ενδιαφέρουν τη Διαχείριση πρέπει να διευθύνονται:
Κ. ΓΑΝΙΑΡΗΝ & Γιαν Σοφοκλέους 3, ΑΘΗΝΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Για την Ελλάδα

δρ.	25	το χρόνο.
»	13	το εξάμηνο.
»	7	το τρίμηνο.

Για την Αγγλία και Αίγυπτο

£	1	το χρόνο
£	0,10	το εξάμηνο

Για την Αμερική

\$	5	το χρόνο
\$	3	το εξάμηνο

Και για τα άλλα μέρη ανάλογα

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΤΕΛΟΣΠΑΝΤΩΝ, μπρέ καμμένα παιδιά, έγινε κι αυτό το τρομερό έγκλημα, κι έμειναν οι έρμολογιοι και καλλιτέχνες δίχως «στέγη». Το δήλωσε αυτό επίσημότητα ο κ. Γ. Δροσίνης στην «Εστία» της περασμένης Δευτέρας, που διαμαρτύρεται γιατί οι Έλληνες λόγιοι «έδεδήσαν άφρονι το κρημνισμό της ταπεινής στέγης των από μίαν γωνίαν του Ύπουργείου, όπου η Πολιτεία τους είχε επιτέλους φιλοξενήσει κατά την τελευταίαν πενταετίαν». Μ' άλλα λόγια, άδελφοί εν Χριστώ, στέγη των λογίων ήταν το Τμήμα των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών του ύπουργείου της Παιδείας, και γκρέμισμα της στέγης = πάση του Γ. Δροσίνης από τη θέση του τμηματάρχη. Γιατί όμως ο κ. Δροσίνης να διαμαρτύρεται άδικα; Οι Έλληνες λόγιοι (Ζαχ. Παπαντωνίου) κλαίνε και δέρονται που γκρεμίστηκε η στέγη τους, και οι Έλληνες καλλιτέχνες (Ζαχαρίας Παπαντωνίου) των αδυνάτων αδύνατο να σταματήσουν τα δάκρυά τους για τη συμφορά αυτή, και οι Έλληνες ποιητές (Ζαχαρίας Παπαντωνίου) ξεμαλλιάζονται για το αναπάντεχο κακό που τους βρήκε και οι Έλληνες... Ζαχαρίας Παπαντωνίου μένουν τώρα δίχως στέγη και... δίχως θέση δημόσια. Κι όταν κλαίει και δέρονται ένας πολυκέφαλος Παπαντωνίου, πρέπει να μένει ικανοποιημένος και με το παραπάνω ο κ. Δροσίνης. Το κάτω κάτω, δεν ήταν απαραίτητο να κλάψει κι ο έκδοτης κ. Σιδέρης γιατί παύτηκε ο κ. Δροσίνης από τη θέση του.

ΩΣΤΟΣΟ ταχαριστώτερα όντα στη γης είναι οι Έλληνες λόγιοι. Ο κ. Δροσίνης τους είχε στεγάσει, και τόσο μεγάλωρεπα μάλιστα, κι αυτοί οι άχαριστοι φωνάζανε και φωνάζουνε νόχτα μέρα, πως η πατρική μέριμνα της Πολιτείας και η γενναιοδωρία των έκδοτών τους έχουνε φέρει σε άπόγνωση, σε

τέτια άπόγνωση μάλιστα, ώστε να όνειροπολούν τη μελλούμενη Ίδρυση Πρυτανείου, που νάχει μέσα και οικονομικό συσσίτιο! Τόση άγνωμοσύνη πιά περνάει κάθε όριο!...

ΣΤΗΘΗΚΕ στα Γιάννενα, στην άκρολμνιά, η προτομή του ποιητή Λορέντζου Μαβίλη. Μπράβο στους Γιαννιώτες που τιμήσανε τον ποιητή, άν και πολύ λίγοι από κείνους, τους έπίσημους κι άνεισημους, που παρασταθήκανε στο ξεσκεπάσμα της προτομής του, θάχουνε διαβάσει κ' ένα μονάχα στίχο του. οι περισσότεροί τους θά ξαίρουνε μοναχά πως σκοτώθηκε στο Δρίσκο, ένα θύμα κι αυτός διαλεχτό της πολεμώμαρης παραφροσύνης. Στάποκαλυπτήρια μίλησε πολύ όμορφα και... καθαρηνουσιάνικα ο ποιητής και δημοτικιστής κ. Γ. Χατζής, που άλάκρος ο όμορφος λόγος του δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Ήπειρος» στις 6 του Γεννάρη.

ΜΙΑ άπογοήματινή κυβερνητική εφημερίδα μάς πληροφορεί πως γλήγορα θά καθαριστούνε και οι Άριστειόχοι των Γραμμάτων. Ποιοι θά καθαριστούνε δεν είναι γνωστό ως την ώρα, άν και στους φιλολογικούς κύκλους καθορίζονται κάποια όνόματα. Γεννιέται όμως το ζήτημα: Ποιος θά κάνει την εκκαθάριση; Άν οι πληροφορίες μας είναι σωστές, σκέψη γίνεται να παραπεμφθούνε κ' οι άριστειόχοι στην έπιτροπή που ιδρύθηκε για να καθαρήσει τη γλώσσα. Ύπάρχει και γνώμη να σηματοστεί και ειδική έπιτροπή από το Διευνυτή της Άστυνομίας, τον Εισαγγελέα του Άρείου Πάγου και το Μητροπολίτη, με πρόεδρο τον Πρόεδρο του Ύατροσυνεδρίου, επειδή πρόκειται για εκκαθάριση, και τα ζητήματα της δημόσιας καθαρότητας, άνήκουνε, όπως είναι γνωστό, στη δικαιοδοσία του Ύατροσυνεδρίου. Χαρακτηρίζονται δηλαδή έτσι και οι άριστειόχοι, να πούμε, σαν το νόθο βούτυρο, τα χαλασμένα κρέατα και τις βρώμικες κοιλίνες των Ξενοδοχείων.

ΣΟΦΑ φέσθηκε το Ύπουργείο της Περιουλλοντικής, της Γεφυρώσεως κτλ. κτλ. κτλ. που λύτρωσε από τη δηυόσια ύπηρεσία τον Πάνο Δ. Ταγκόπουλο, παίοντάς τον «ως άκατάλληλον»... δια δεσποινίδας, σά να ήταν, ο συντάκτης μας, έσογο θεατρικό από τάκατάλληλα. Ο «άκατάλληλος» αυτός υπάλληλος, ενεργώντας το φροολογικό έλεγγο στο Χρηματιστήριο κ' στις Κυκλάδες, όπου στάλθηκε το καλοκαίρι, ώφρήςσε αρκετές γιλιάδες το Δημόσιο, και για τουτο φαίνεται, κούθηκε κι άκατάλληλος. μαΐ με δυο τοείς ντουζίνες συντοόφους του. Κατάλληλοι, και κατλληλότατοι μάλιστα, για τον παλαιοκομματισμό είναι οι υπάλληλοι που δέ δουλεύουν, και μη δουλεύουντας, ξαίρουν τον τρόπο και να θησαυρίζουνε.

† ΝΙΚ. ΠΟΛΙΤΗΣ

Με λύπη βαθειά αναγγέλουμε το θάνατο του καθηγητή Νικ. Πολίτη. Στο έρχόμενε φίλλο ο «Νουμάς» θά γράψει για το έργο του.

ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ὁ Σύνδεσμος τῶν Ἑλληνίδων ὑπὲρ τῶν Δικαιωμάτων τῆς Γυναίκος, θεώρησε ἀπαραίτητο, πρὶν ἀρχίσει ἐντατικὰ νὰ ἐργάζεται γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν γυναικείων δικαιωμάτων, νὰ ἀσχοληθεῖ ἰδιαίτερα μὲ τὴ μὲρφοση τῆς Ἑλληνίδας γυναίκας, ποῦ, ὅπως εἶναι γνωστὸ, δυστυχῶς, ὕστερεῖ πολὺ. Καὶ τὰ δικαιώματα δὲν πρέπει νὰ δίνονται σὲ ἄτομα ἀνέτομα νὰ τὰ δεχτοῦν καὶ νὰ τὰ νιώσουν, γιὰτὶ τότε ἀντὶ ἀνυψωτικὰ μποροῦν πολὺ εὐκόλα νὰ γίνουν κι ἄλλθθρια. Πρέπει νὰ δίνονται σὲ ἄτομα μορφωμένα, φωτισμένα γιὰ τὸ τί δέχονται, γιὰ τὰ καθήκοντα ποῦ ἀναλαμβάνουν στὴν δέχονται δικαιώματα. Γιατὶ μονάχα ἡ τέλεια συνείδηση, ἡ τέλεια ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων, δίνει δικαιώματα σὲ δικαιώματα. Ἡ Ἑλληνίδα γυναίκα, πρὶν ζητήσει τὰ δικαιώματά της, πρέπει νὰ εἶναι ἄξια ὄχι μόνον νὰ τὰ ζητήσει, ἀλλὰ τότε πᾶ νὰ τὰ πατήσῃ.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὠργάνωσε ὁ Σ. Ε. Υ. Δ. Γ. μιὰ εἰδικὴ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ γυναίκα μὲρφοση ποῦ ἐντατικὰ ἐργάζεται. Θέλει νὰ κατορθώσει μὲ διαλέξεις, μὲ φυλλάδια, ἰδρύοντας μὲ τὸν καιρὸ καὶ σχολεῖα, κυριακάτικα καὶ νυχτερινά, νὰ ἐπικοινωνήσει ἅμεσα μὲ τὶς Ἑλληνίδες γυναῖκες, θέλει νὰ κατορθώσει ἀκόμα νὰ ὑποβάλλῃ στὴν Κυβέρνηση ἕνα ὀριμασμένο πρόγραμμα γυναικείας ἐκπαίδευσης, σύμφωνα μὲ τὶς νεώτερες ἐκπαιδευτικὲς ἀντιλήψεις ποῦ ἐπικρατοῦν σ' ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη καὶ ἀρμονισμένο, φυσικὰ, καὶ μὲ τὶς ἑλληνικὰς ἀπαιτήσεις. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ κυριότερα προβλήματα ποῦ ἀπασχόλησε τὴν Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ γυναίκα μὲρφοση εἶναι ἂν πρέπει νὰ ζητησῇ ἀπὸ τὸ Κράτος τὴν τέλεια ἀφουοίωση τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσης μὲ τὴν ἀντρικὴ, καὶ τότε ἂν πρέπει, νὰ ὑπάρχει συνεκπαίδευση ἢ ὄχι, ἢ ἂν φυσιολογικοί, ψυχολογικοί, κοινωνικοί, ἀκόμα καὶ εἰδικοὶ ἑλληνικοὶ λόγοι, ἐπιβάλλουν μᾶλλον τὴν ἀναλογία μόνον τῆς ἐκπαίδευσης. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ, σημαντικώτατο, γιὰτὶ εἶναι καὶ βασικὸ, καὶ μπορεῖ νὰ ἔχει ἀνυπολόγιστες συνέπειες ἡ κάθε λύση ποῦ θὰ τοῦ δοθεῖ, ἀποκρυσταλλήθηκε πὼς ἐποσε νὰ συζητηθεῖ σὲ εὐρύτερο κύκλον εἰδικῶν, ὥστε ἡ Ἐπιτροπὴ νὰποκρυσταλλώσῃ τὶς γνώμες τῆς ἀσοῦ ἀκούσῃ ὅσο τὸ δυνατό περισσότερες φωτισμένες ἰδέες. Πρόθυμα ἔδωσαν τὴ συντρομὴ τους σ' αὐτὴ τὴν ἔρευνα, ὅλοι ὅσοι καλέστηκαν. Τὸ πρόβλημα ἐξετάστηκε πλατιά ἀπ' ὅλες του τὶς ἀπὸψεις, ἀνταλλάχθηκαν πολλὲς γνώμες, μερικὲς καὶ ἀντίθετες ἀναμεταξύ τους, ἀλλὰ ὅλες πολὺ διαφωτιστικὲς. Τὸ ἐνδιαφέρον τους εἶναι τόσο βαθύ, ἀνταποκρίνεται τόσον σὲ μιὰ τέτοια ἀνάγκη διαφωτισμοῦ τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας, ποῦ ὁ Σ.Ε.Υ.Δ.Γ. ἀποφάσισε νὰ τὶς ἐκδώσῃ, ὅσο εἶναι δυνατό γρηγορώτερα, σὲ διβλίον, ὥστε νὰ διαβαστοῦν καὶ νὰ γνωστοῦν πλατιά.

Στὴν τελευταία σύσκεψη ὁ κ. Γληνός, ποῦ προήδρευσε καὶ σ' ὅλες τὶς συνεδριάσεις, ἀναπτύσσοντας τὶς γνώμες ποῦ εἰπώθηκαν, ὑπόδειξε τὸ συμπέρασμα ποῦ διαγράφουν, καθὼς καὶ μερικὲς ἀπὸ τὶς ἀρχικὲς θέσεις, σὲ τὶς ὁποῖες θὰ μπορούσε νὰ καθορίσῃ τὸ πρόγραμμα τῆς ἢ Ἐπιτροπῆ γιὰ τὴ γυναίκα μὲρφοση. Ὁ κ. Γληνός θεώρησε τὴν κάθε ἐκπαιδευτικὴ γνώμη ἀντιπροσωπευτικὴ μιᾶς κοινωνικῆς ἰδεολογίας. Ἀκόμα καὶ οἱ φυσιολογικοὶ λόγοι, σὲ τὶς ὁποῖες

θέλησαν πολλοὶ νὰ βασίσουν τὶς γνώμες τους, ἔχτημῆθηκαν, ὅπως γίνεται πάντα, σύμφωνα μὲ τὴν ἰδεολογία τοῦ καθέναν. Οἱ συντηρητικοὶ υπερβάλλαν τὴ φυσιολογικὴ διαφορά, τὴ φυσικὴ καὶ διανοητικὴ ἀδυναμία τῆς γυναίκας, οἱ ἐπαναστάτες δὲν ἀναγνώρισαν καμιά διαφορά, καμιά δυναμικὴ διαφορά τουλάχιστο.

Ἡ ἐκπαίδευση εἶναι πάντα σύμφωνα μὲ τὴν κοινωνικὴ ἰδεολογία ποῦ ἐπικρατεῖ. Προετοιμάζει τὸν ἄνθρωπο γιὰ τὴ ζωὴ ποῦ θὰ ζήσει μέσα στὴν κοινωνία. Γενικά θεωρεῖται, πὼς ἡ γυναίκα εἶναι πλάσμενη γιὰ τὸ σπίτι. Ἄλλὰ γιὰ ποῖο σπίτι; Αὐτὸ δὲν ἔχει ξεδιαλυθεῖ. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἕνα σπίτι μόνον, ὑπῆρξαν καὶ ὑπάρχουν τουλάχιστο τρία. Τὸ Πατριαρχικὸ Σπίτι, τὸ αὐτοσυντηρούμενο μὲ τὶς γαῖες του, μὲ ὅλα του τὰ χτήματα, ὅπου ὅλοι ἐργάζονται μέσα στὸ σπίτι γιὰ τὸ σπίτι, τὸ Πατριαρχικὸ Σπίτι ποῦ ὁλοένα ἐξαφανίζεται, ποῦ δὲν ἀπαντιεῖται πᾶ παρὰ πολὺ σπάνια, σὲ μερικὰ νησιά καὶ ἀπομακρυσμένες ἐπιρχειές. Τὸ Ἀστικὸ Σπίτι, ποῦ ἰδιαίτερα φανέρωσε τὴ Γυναίκα Κοῦκλα, τὴ Γυναίκα μὲ μιὰ μὲρφοση ἐντελῶς ἐπιπόλαιη, ἕνα πασάλεμμα, μιὰ μὲρφοση σύμφωνα μὲ τὰ ἔξωτερικὰ χαρίσματα, ποῦ μόνον θέλει νὰ ἐπιδείξει. Τὸ Ἐργατικὸ Σπίτι, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ δόγμα «ὅλοι ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι», ὅπου τὰ παιδιά ἐγκαταλείπονται μόνον. Οἰκονομικοὶ λόγοι σπρώχνουν ὁλοένα ἐντατικώτερα τὴ γυναίκα ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, τῆς ἐπιβάλλουν νὰ ἐργαστεῖ. Δὲν τῆς ἐπιτρέπουν πᾶ νὰ ὑπάρχει μόνον ὁ πολυτέλεια, ἴσως κ' ἔσωτερικοὶ λόγοι, ἀλλ' ἀνευκτικοὶ ἀκόμα, ἡ γυναικεία συνείδηση ποῦ ξυπνᾷ καὶ θέλει νὰ γίνῃ ἄτομο. Γιὰ ποῦ ἀπ' αὐτὰ τὰ σπῆτια ποῦ εἶναι νὰ μορφωθεῖ ἡ γυναίκα;

Στὶς ἐκπαιδευτικὲς γνώμες ποῦ ἀνταλλάχθηκαν, διακρίνονταν ὅς ἀρκετὲς ἡ νοσταλγία τῶν πατριαρχικῶν σπιτιῶν, θέλανε ἡ γυναίκα νὰ μορφώνεται γιὰ νὰ γίνῃ μητέρα καὶ μόνον μητέρα, ἐπιμένοντας πὼς ἡ μητρότητα δίνει τὴν πῶ πλούσια χαρὰ τῆς δημιουργίας στὴ γυναίκα, καὶ σὲ ἄλλες διακρινόταν ἡ ἐπαναστατικὴ ὁρμή. Πιστεύοντας ὅτι ἡ ἐξέλιξη εἶναι μοιραία κυρίαρχη, ὅτι εἶναι ἀδύνατη πάντα ὁ πῆκαθήροτε ὁπισθοδρομηση, ὅτι εἶναι μοιραῖο αἰετο νὰ ἐπικρατήσῃ πλατιά ἡ μορφὴ τοῦ ἐργατικοῦ σπιτιοῦ. Ζήτησαν τὴν προσπαθεῖα νὰ ἀφομοιωθεῖ ἡ ἐκπαίδευση, ὅσο εἶναι δυνατό περισσότερο, ἀπὸ τώρα, μὲ ὅτι θεωροῦν ἀναγκαστικὴ πραγματικότητα τοῦ αἰετο. Τόνισαν ὅτι μιὰ ποῦ ἡ ἀνάγκη ἐπιβάλλει κίολας σήμερον νὰ ἐγκαταλείπονται τὰ παιδιά, δὲν εἶναι ὅτε σωστὸ ὅτε σκόπεμο νὰ προσπαθεῖ κανένας νὰ ἀποκρῖνῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τοὺς ἄλλους τὴν Ἀλήθεια, ἀντὶ νὰ τὴν ἀντιμετωπίζει περηφανα, νὰ μὴ σκέπτεται ἐνεργητικὰ ἀπὸ τώρα τὴν παράδοση στὸ Κράτος τῶν παιδιῶν κίολας γεννηθοῦν. Οἱ περισσότερες ὁμως γνώμες εἶταν συμβιβαστικὲς, περισσότερο συγχρονισμεινές. ἤθελαν μιὰ ἐκπαίδευση ποῦ νὰ προετοιμάζῃ τὴ γυναίκα καὶ γιὰ μητέρα καὶ γιὰ νὰ δρασεῖ στὴν κοινωνία, σύμφωνα μὲ τὸ μικτὸ ἰδανικὸ ποῦ ἐπικρατεῖ σήμερον.

Ὁ κ. Γληνός τόνισε ὕστερα τὴν ἔλλειψη συστήματος στὴν ἑλληνικὴ γυναικεία ἐκπαίδευση. Ἰσαμε τώρα τὸ Κράτος δὲν τὴν ἔχει σκεφτεῖ συνειδητά. Ἡ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὴ γυναίκα μὲρφοση τοῦ Σ.Ε.Υ.Δ.Γ. γιὰ πρώτη φορὰ προκάλεσε μιὰ γενικὴ συζήτηση στὸν

τόπο μας πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Είναι μόλις τρία τέσσερα χρόνια που ιδρύθηκαν τα πρώτα δημοσια σχολεία μέσης εκπαίδευσης για τα κορίτσια. Η ανάγκη να εργαστούν έσπρωξε τα κορίτσια να πανε στα ελληνικά σχολεία και γυμνάσια των αγοριών, χωρίς όμως να έχει συλλογιστεί ποτέ το Κράτος αν είναι αυτό σωστό ή όχι. Εφαρμόστηκε η συνεκπαίδευση, δόθη με δηλαδή προχτικά η πιο επαναστατική λύση στο πρόβλημα, χωρίς να είναι καθόλου συνειδητή, χωρίς να έχει ούτε καν προετοιμαστεί τουλάχιστο το δασκαλικό προσωπικό ώστε να την εφαρμόσει σωστά. Γι' αυτό δε θα είταν παράλογο, η πρώτη αιτηση της Επιτροπής για τη γυναίκα μορφωση στο Κράτος, να είναι η παράκληση να σχοληθεί πια το Κράτος ενεργητικά με τη γυναίκα εκπαίδευση.

Η Επιτροπή για τη γυναίκα μορφωση θα έπρεπε να ζητήσει από το Κράτος την ίδρυση πολλών νηπιαγωγείων, ιδιαίτερα κοντά σ' όλα τα εργατικά κέντρα, θα έπρεπε να ζητήσει την ενεργητική εφαρμογή του νόμου για την αναγκαστική γυναίκα εκπαίδευση, που για την ώρα θεωρητικά μόνο υπάρχει. Είναι τραγελαφικό ο αριθμός των έντελως άγραμμάτων γυναικών στην Ελλάδα. 62)100 είναι ο μέσος όρος και σε μικρές επαρχίες 82)100.

Όλη η συζήτηση έδειξε πως δεν υπάρχει καμία σοβαρή αντίρρηση στην τέλεια άφομοίωση της εκπαίδευσης, στη συνεκπαίδευση, στο δημοτικό σχολείο. Θα μπορούσε λοιπόν να ζητηθεί από το Κράτος να γίνουν όλα τα δημοτικά σχολεία μικτά. Σ' αυτά θα βρίσκανε εργασία και πολλές γυναίκες, γιατί θα μπορούσαν να ανατεθούν σ' αυτές ιδιαίτερα όλες οι μικρές τάξεις. Θα έπρεπε ακόμα να ιδρυθούν συμπληρωματικά σχολεία, επαγγελματικά, νυχτερινά, κυριακάτικα.

Το ζήτημα της μέσης εκπαίδευσης ιδιαίτερα συζητήθηκε σ' όλες τις συσκέψεις. Πολλοί τόνισαν ότι στην εποχή της ήθης δεν είναι σωστό να κουράζονται τα κορίτσια, ότι μια υπερένταση σ' αυτή την ηλικία μπορεί ανεπανόρθωτα να τα θλάψει, κι ότι θα έπρεπε να αραιώνονταν για τα κορίτσια το πρόγραμμα της μέσης εκπαίδευσης, να διαρκούσε γι' αυτά η διδασκαλία ένα ή και δυο χρόνια περισσότερα. Ο κ. Γληνός νομίζει ότι οι κίντυνοι της υπερκόπωσης υπερβάλλονται θα είταν όμως σωστό, σύμφωνα και με μια πρόταση που έγινε σε κάποια συνεδρίαση, να έρευνηθεί βαθύτερα το ζήτημα, με μια πλατιά στατιστική σ' όλο το Κράτος. Και μόνο όταν αποδειχτεί έντελως απόλυτη ανάγκη, τότε μόνο πρέπει να ξηρηθούν τα χρόνια της διδασκαλίας των κοριτσιών. Γιατί οικονομικοί λόγοι, ή ανάγκη του να είναι έτοιμα τα κορίτσια όσο το δυνατό γρηγορότερα για τη δουλειά, θα ποδίζουν το σχεδόν, αν όχι κ' έντελως ακατόρθωτο της εφαρμογής μιας τέτοιας απόφασης. Όποσδήποτε ή συζήτηση έδειξε, για πολλούς λόγους, προτιμότερο τον παραλληλισμό από την άφομοίωση και συνεκπαίδευση στη μέση εκπαίδευση. Και μόνο στα μέρη, όπου θα είταν πολύ δύσκολη και δαπανηρή η ίδρυση ξεχωριστών σχολείων, θα μπορούσαν να υπάρχουν ιδιαίτερες τάξεις μόνο για τα κορίτσια μέσα στο ίδιο σχολείο.

Ο Σ.Ε.Υ.Δ.Γ. θα έπρεπε να ζητήσει να υπάρχουν σ' όλα τα σχολεία μαθήματα διακριστικά στα κορίτσια για τα καθήκοντά τους όταν γίνουν μητέρες. Επίσης και μαθήματα για τα καθήκοντα και τα δικαιώματά του πολίτη. Θα έπρεπε να ζητήσει όλες οι Ανώτερες Σχολές, έμπορικές, δασικές, επαγγελματικές, καλλιτεχνικές, τα Πανεπιστήμια και τα Πολυτεχνεία κτλ., να είναι ανοιχτά στα κορίτσια, όπως και στα γόρια. Η διδασκαλία στις Ανώτερες Σχολές και στα Διδασκαλεία μπορεί και πρέπει να είναι μικτή. Και η δασκαλική μορφωση πρέπει να εξισωθεί έντελως.

Ο Σύνδεσμος θα έπρεπε να σχοληθεί ενεργητικά με την εξίσωση των μισθών και της ιεραρχικής προαγωγής μέσα στην εκπαίδευση. Να ανταμείβεται μόνο ή Ικανότητα, αδιάφορο αν είναι άντρική ή γυναικεία. Πρέπει να μπουνε γυναίκες και στο Έκπαιδευτικό Συμβούλιο. Θα έπρεπε να σχοληθεί ακόμα και με την ύγεινη προστασία των κοριτσιών στο σχολείο, με την προστασία της δασκάλας - μητέρας.

Όλα αυτά τα σπουδαιότατα ζητήματα, που ανακινήθηκαν με την πρωτοβουλία του Σ. Ε. Δ. Γ. θα μελετηθούν πλατεία πριν αποκρυσταλλωθεί το πρόγραμμα το εκπαιδευτικό του Συνδέσμου. Είναι τόσο στενά και σφιχτά δεμένη η τύχη της κοινωνίας με τη μορφωση της γυναίκας, που είναι άληθινά πολύ μεγάλη ή ύπηρεσία που προσφέρουν όσοι προσπαθούν να ρηξουν φως στα εκπαιδευτικά προβλήματα, που είναι ακόμα τόσο σκοτεινά και νεφελώδη στον τόπο μας.

ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΙΣΤΕΙΟ

Πολλοί λένε πως πρέπει το μεθυσμένο φιλολογικό άριστείο να το πάρει ο δηγηματογράφος Βουτυράς, για τον ακόλουθο λόγο: Οι πεζολόγοι όλοι μαγειρεύουνε τάνοστα δηγηματογραφικά τους φαγά με λογιώ λογιώ με λίγδες, γιατί λείπει από την αγορά τέλεια το άγνο κ' άδολο βούτυρο. Μόνος ο Βουτυράς μπορεί και τ' έχει.

"Άλλοι πάλι λένε πως η «Τιμή του άδερφου», δίτομο έργο του κ. Ξενοπούλου και τόσο πολύ ακριβό στην τιμή, θα έχει την τιμή να τιμήσει τον τιμημένο συγγραφέα της «Τιμής» με το τίμιο φιλολογικό Άριστείο που τόσο ο κ. Ξενοπούλος το έχτιμει.

■ ■ ■

"Άλλοι λένε πως το γνωστό θαλασσινό τέρας πορφυρας, θα καταπεί όλους τους άλλους υποψήφιους του Άριστείου, αφού κατεβάσει τον τόνο κατά μια συλλαδή.

Ο Δροσίνης που είναι μέλος της Επιτροπής του Άριστείου και τόσο άπλοχός, που τίποτα δεν κρύβει, πρόδοσε άθελά του το μυστικό λέγοντας τάκολουθα σε κάποιον που τονε ρώτησε, ποιός θα το πάρει φέτος :

— Θα το πάρει εκείνος απ' όλους που ξαίρει και γράφει χειρότερ' από μās.

Λένε πως η Επιτροπή του Άριστείου, για να κρύψει με γαλήνη κι άμεροληψία, βγήκε κρυφά και πήγε να σκεφτεί για λίγες μέρες σε μια κοντινή μας θαλασσινή έξοχη. Εκεί περνά ζωη και κότα. Ο Γουλάρης κάθε πρωί ρίχνει το γρίψο για να πιάσει το δυστυχημένο νέο άριστειώχο. Ο Δροσίνης δροσίζει

ται — τὸ φυσᾶ καὶ δὲν κρυώνει τί ἔπαθε — χωρὶς νὰ σκέφτεται γιὰ τὸ ἀριστεῖο, μιὰ κ' ἔχει πάρει τὴν ἀπόφασή του ποῖνε θὰ ψηφίσει. Ὁ Πολέμος πολεμᾷ νὰ συγχρονιστεῖ καὶ σπάζει τὸ κεφάλι του νὰ καταλάβει τί γράφουνε τὰ βιβλία πού ὁ Δροσίνης τὸν ἔβαλε ἀπὸ πρόπερσι γιὰ νὰ κρίνει κάθε χρόνο.

Ὁ Προβελέγγιος, ἀφαιρέμενος πάντα, ξαίρει, πὼς χωρὶς νὰ τὸ θέλει, θὰ ψηφίσει γι' αὐτὸν ὁ Δροσίνης. Κι ὁ Μπάμπης ὁ Ἄννινος — γκούχ, γκούχ, γκούχ! — θὰ μαυρίσει, λέει, ὅλους τοὺς «καταφῶρος νεοτερρίζοντες» (γράφει : μαλλιάρους).

ΠΙΚΡΑΓΚΑΘΗΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΚΑΙ Η ΕΙΡΗΝΗ

Ἀγαπητέ Νουμά! Μπόμπια μουχενε τοῦτο πᾶνε ἀπὸ τὴν παινεμένη μας τὴν πρωτεβγουσα· καὶ μάλιστα τοῦτη τὴ φορά ἀπο μέσα ἀπὸ τὶς στήλες τῆς δικῆς σου! Ἔλεω νὰ πῶ γιὰ τὴ στήλη τῆς 31ης Ψιλολοῖας (ψιλ. 717), ὅπου ἡ κερά Γρατσελα γράφει πὼς ὁ κὺρ Ἰζάνης ὁ Ψινὸς σ' εἶνε κάποιον διδασκάλου του, ἀψυχολοῶντας (!), λέει, τὴ γυναίκα, συσούλευε, ὅ,τι δὴ καὶ κάμποσο ν' αἰετο στυοῦλεφένε κι ὁ Νουμάς στὰ «Φαινόμενα καὶ Πράγματα». Δηλαδή, πὼς ἀφοῦ ὁ ἀντὴρ ἀπότυχε στὸ ἔργο του νὰδερφῶσει τὸν κόσμον, ὡς δοσιμάσουμε καὶ τὴ διοίκηση τῶν γυναικῶν, μπάς κ' εἶται, ἀλλάζοντας τὸ γούρι, καθὼς λένε, κατορθώσουν ἐκεῖνες νὰ μας βγάλουν ἀπ' τὸ φοβερὸ ἀδιέξοδο στὸ ὁποῖο μᾶς ἔριξεν ἡ ἀναξιοσύνη τῶν συντρόφων τους.

Σὲ καλὸ σας καὶ τῶν θυανῶν σας, ἀγαπητέ μου Νουμά! Νὰ κάνουμε δηλαδή κατιτί σὰν κι ἀπὸ πού κάνει ὁ πνιγμένος πού πιάνεται, καθὼς λένε, ἀπὸ τὰ μαλλιά του; Ἄς τὸ δοσιμάσουμε λοιπὸ! Μὰ πρέπει νὰ σοῦ τὸ πῶ πὼς λέω πὼς δὲν πρέπει νὰ περιμένουμε ἀπὸ τὰ θηλυκὰ πολλὰ πράγματα σ' αὐτὸ τὸ τοῦφάλιο. Ναι ἡ γυναίκα πρέπει νὰποχτήσῃ διὰ τῆς ἀνθρωπίνῃ τὰ δικαιώματά της· τὸ παραδέχομαι. Μὰ νὰ περιμένουμε ἀπὸ αὐτὴν καὶ νὰδερφῶσει τὸν κόσμον, Χριστὸς καὶ Παναγία! πρέπει κατιτίς νὰ μᾶς λείδεται. Γιατί, μὰ τὸ ναί, δὲ χρειάζονται καὶ πολλὰ δυνατὰ ματογῶλια γιὰ νὰ δεῖ κανένας πὼς ἐτούτῃ ἡ ἐλπίδα εἶναι ἀκόμα πιὸ μπόσκικη κι ἀπὸ τῆς Τσοινωῖας τῶν Ἑθνῶν. Γιατί, πὼς μπορεῖ νὰ περιμένει κανένας τὴν εἰρήνην τοῦ κόσμου ἀπὸ κείνες πού χαλοῦνε τὴν εἰρήνην τῶν σπιτιῶν μας, τῶν φαμελιῶν μας καὶ τῶν γειτωνιῶν μας; Εἰρήνη ἀπὸ πεθεράδες, νυφάδες, στυοῦλεφένες, κουνιάδες; Θέ μου, τί θάμα! Τὸ πὼς ἡ γυναίκα δειλιάζει περισσότερο ἀπὸ τὸν ἀντὴρ μπρὸς στίς ντυφετσές καὶ τῆς κανονίες, δὲν ἔχει τίποτις νὰ πει. Γιατί αὐτὲς πού θὰν τὸν ἀποφασίζουνε τὸν πόλεμον, θὰ κἀθουναὶ στὰ βελουδένια καναπεδάτσα τους, ὅπως κ' οἱ ἀρσενικοὶ συναδέλφοι τους μὲ τὰ μονόγυαλα, πού τοὺς ἀποφασίζουνε τώρα καὶ κείνοι πού θὰν πολεμοῦνε, δὲ θὰ τοὺς πέφτει λόοος, ὅπως καὶ τώρα.

Ἀνάθεμά τονε τὸν παλιόκοσμον, ἀγαπητέ μου Νουμά, ὅπως καὶ νὰν τονὲ γυρίσεις, ὁ ἴδιος παλιόκοσμος εἶναι πάντα. Καὶ

Ὅποιος τὸ Χάρο πάει νὰ βρεῖ, σὼπαίνει.

Ἐζήτη ὁ Πόλεμος» σκούζει αὐτὸς πού μένει.

Καὶ νὰ μὲ συμπαθᾶτε, καὶ νὰ μὴ γίνεταὶ πολὺς λόοος καὶ τὸ μάθει ἡ κερά Ἄννεζίνα, ἡ γυναίκα μου,

καὶ μοῦ κάνει ἀνοικάτου τὸ σπῆτι, καὶ μ'ἀναγκάσει νὰ μολοῦσω πὼς μονάχα ἀπὸ αὐτὴν πρέπει νὰ περιμένουμε τὴν παγκόσμια ἀδερφοσύνη.

Δικός σου πάντα
Ο ΜΑΣΤΡΑΓΑΛΙΑΣ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ: (Ρομάντζα καὶ ποιήματα).
«Οἱ Βασίλεις τῆς Βαβέλ», τὸ «Πάθος», «Ἡ Κυρία μὲ τὰ Ὀστράκα». — Ἄλμπερ Ζάν, Δαφύ, γκ κλπ., κλπ.

— Σὲ μιὰ κοινὴ καὶ χωρὶς κανένα γούστο ἐκδοσὴ, βγήκε τελευταία εἰς ὁμορφον, πολὺ ὁμορφον, ἔργο του Μωρίς Βέρν. Ἰτιλοφορεῖται «Οἱ βασίλεις τῆς Βαβέλ» καὶ εἶναι ἡ ἱστορία μιᾶς πολὺ ἐξυπνῆς καὶ πολυέξοδης κορυτζίνας, τῆς Ἐστέρ Ἀρονόστ. Ἐδραία, ἀπὸ πολὺ παλιὰ γῆσσα, φτιασιδώνεται καὶ ζεῖ γυμνῆ, ἐκτεθειμένη σὲ κάθε κίντυνο, πού ἡ θὰν τὴ διασκέδαζε ἡ θὰν τὴ σκότωνε. Ἰὰ νὰ φαντάζουνε περισσότερον οἱ σωματικὲς τῆς ὁμορφιές, δημιουργεῖ περιβάλλον πλουσιώτατον καὶ τῆς χρειάζονται πολὺτιμα μαργαριτάρια, μὲ τὰ ὁποῖα νὰμιλλῶνται τὰ κάτασπρα δόντια της. Στὴν κόλαση τοῦ Ἑσσεν, ὅπου γίνονται οἱ προετοιμασίες γιὰ τὸν Ἑυρωπαϊκὸν πόλεμον, στὸ ἴδιον τραπέζι ὅπου ἔνωσε τοὺς βασίλεις τῆς Βαβέλ γιὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἐπίθεση, σ' αὐτὸ τὸ ἴδιον τραπέζι καὶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους, ἐξασφαλίζονται, σὲ βάρος τοῦ λαοῦ, τὰ καπιτῆσια τῆς κορυτζίνας. Αὐτὸ τὸ δυνατὸν ρομάντζο, τοῦ ὁποῖου οἱ λεπτομέρειες μᾶς δείχνουν χειροπιαστὰ τὴν πρὸ τοῦ πολέμου γερμανικὴν μεταλίτη, μᾶς φανερώνει στὸ πρόσωπον τοῦ κ. Βέρν ἕναν ποιητὴν ἀξίον νὰ παραβληθῆ καὶ μ' αὐτὸν τὸ Σαίξπηρον, καθὼς γράφει ὁ κριτικὸς τοῦ «Γαλλίτη Ἐριμῆ», γιὰ τὶς ζωηρὲς περιγραφὰς καὶ γιὰ τὴν ὀρηκτικότητά των ἀνταπαντήσεων. Διαβάζοντας πρόπάντων τὸ κεφάλαιον «τὸ δύσκολον φῶς τῆς σελήνης» κ' οἱ πῶς δύσκολοι θὰ ὁμολογήσουν πὼς ὁ συγγραφεὺς ἔχει κάποιον δαιμόνιον ἀξίον λόγου.

— «Τὸ πᾶθος», τοῦ Μινὲ - Βάλμερ, εἶναι ἕνα θαυμάσιον καὶ τολημῆρον ρομάντζο, πού στὴν πρώτη του ἐκδοσὴ, τὸ 1914, ὁ πόλεμος τὸ καταδίκασε νὰ περάσει σχεδὸν ἀπαρητήρητον. Δὲ μίλησαν καθόλου γι' αὐτὸ, καὶ ὅμως θᾶνε πολλὰ κανεῖς νὰ πει ἀναλόνοντες τὸ. Ἐνας ἀγαπητὸς μάτρε εἶναι τὸ εἶδωλον τῆς γυναίκας του καὶ τῶν ὁπαδῶν του. Ὡστόσο ὁ κύριος αὐτός, ἐγκαταλείποντας τὶς ἰδέες του, ἐγκαταλείπει καὶ τὴν γυναίκα του, πού ἔται ἀναγκάζεται νὰ παραδοθῆ σ' ἕναν παιδικὸν τῆς φίλου. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ὁ μάτρε, μετανοῶναι γιὰ τὸν ἀσκητικὸν δρόμον πού διάλεξε καὶ κάθηται καὶ γράφει πάντα στὴ ζωὴν του ἕνα συγκινη-

τικό ρομάντζο. Το ρομάντζο αυτό πέφτει κατά τύχη στα χέρια της Μπετινας, της γυναίκας του. Το διαβάσει, κ' η ανάγνωσή του της γεννά ένα τέτιο πάθος για το συγγραφέα του, ώστε θυσιάζει για χάρη του τόν παιδικό της φίλο, το παιδί τους και τη ζωή της. Είναι η πάλη μεταξύ της πνευματικής δημιουργίας με την ανθρώπινη, που διαρκεί λιγώτερο και που πεθαίνει. Είναι δυνατό να προτιμήσει κανείς ένα βιβλίο από το παιδί του; Και γι' αυτό ο τίτλος «Το πάθος» δικαιολογείται τέλεια, γιατί, αληθινά το αληθινό πάθος, είτε νόμιμο είτε όχι, δεν αιστάνεται κανένα περιορισμό και καμιά αλυσίδα από τις κοινωνικές προλήψεις. Αυτό το ρομάντζο του Βόλμερ είναι από τα πιο περιεργα και τα πιο καλά του. Θα συγκινήσει πολλούς και προπάντων θα διαβαστεί πολύ από τις γυναίκες.

— Ένα φανταστικό μύθο, πολύ χαριτωμένο, "Την Κυρία με τα δσπρακά" μās ξδωσε σ' ένα κομψό τόμο ο κ. Άλμπερ Ζάν. Μέσα σ' αυτόν παρουσιάζει μια σειράνα με μάτια τυφλά, που ό όνειρευτής του αδύνατου σέρνει κατόπι του, και που είναι η κυρία των λογισμών του κι ό αδιέκοπος κεντριστής μιας αδύνατης λαχτάρας. Η "Κυρία με τα δσπρακά" είναι η συμβολική φόρμα της εσώτερης ζωής κάθε ποιητή. Μπορεί να φτάσει για κείνην έως το κρίμα, μπορεί και για κείνη να θυσιαστεί. Μια γοητευτική ώρα μπορεί να περάσει κανείς μ' αυτό το χαριτωμένο βιβλίο που μολονότι είναι μύθος, δέν είναι όμως και καθόλου κουραστικά.

— Η «Connaisance» έβγαλε σ' έναν τόμο «τα Παρισινά χρονικά» και τις «Πεξές λύπες» του Ζύλ Λαφύργκ, μαζεμένες και ταχτοποιημένες από τον κ. Άντρέ Μαυλώ. Μέσα στις «Πεξές λύπες» όλη η ψυχή κ' η θλιβερή ζωή του νέου ποιητή είναι χυμένη. Οι στεναγμοί του, οι όχι και λίγο ειρωνικοί, κ' η σκέψη του θανάτου και στις πιο φωτεινές του στιγμές.

Θά περάσω μέσα στη ζωή
Σάν το κοράκι πάνω από μια πόλη,
Γιατι φοβάμαι τα ειδύλλια.
Μέσα στη ζωή θά περάσω
Σάν άναίστητος που δυσπιστεί...
Θά περάσω άποκλεισμένος.

Αυτές τις σελίδες άξιζε τόν κόπο νάν τις μαζέψει κανείς και νάν τις χαρίσει στο κοινό, όπως έκανε ό κ. Μαυλώ.

Άκόμα η «Connaisance» μās προσφέρει και δύο τόμους του κ. Ρενέ - Λουί Δογην τις «Μυστικές του πρόξες» που μās κάνουν να θυμάσαστε τόν Βιλλιέρ ντε λ' Ίολ Άντάμ και τη μετάφραση των «Canciones» του Σαιν Ζάν ντε λά Κρουά, συνοδευμένη με μια μελέτη πάνω στη μυστικώπαθη αγάπη. Νά μερικοί στίχοι από το τραγούδι «Η Ψυχή και ό θεός της σύντροφος» :

Η ΨΥΧΗ :

Που είσαι κρυμμένος, αγαπημένε μου;
Και γιατί μ' αφήνεις μέσ στα δάκρυά μου;
Σάν έλάφι ξέφυγες από κοντά μου,
Άφου πρώτα με πλήγωσες με την αγάπη.
Έτρεξα κατόπι σου. Μά ελγες φύγει...
Βοσκόλ που στους λόφους ανεβαίνετε,
Άν κατά τύχη συναντήσετε

Κείνον που μόνο ζητά η καρδιά μου,
Άχ! πέστε του πως λιώνω, πως θρηνώ, πως πεθαίνω.

— Ο Ζώρζ - Μερτώλ δειλά δειλά ύμνει τις Χάρεις και προπάντων την Όμορφιά, μέσα σ' ένα μικρό τόμο «Όρες κάτω από τόν ήλιο». Ο ποιητής δέ φοβάται ναγγίξει με τα τραγούδια του παλιά κ' αιώνια θέματα, αρχαίους θεούς, ήρωίδες, όμορφιές της φύσης, γαλανό ουρανό και τάφους άκόμα. Κ' έχει δικιο. Δέν υπάρχει θέμα που ένας ποιητής με αληθινό ταλέντο να μη μπορεί νάν του δώσει τη σφραγίδα της άθανασίας με την τέχνη του.

— Άκόμα ένας ποιητής, ό Άντρέ Νταβίντ, έκανε την εμφάνισή σου στο Παρίσι με τις "Θυσιασμένες πεταλούδες" του. Δέν υποτάσσεται καθόλου στους κανόνες τούς τεχνικούς. Άκούει το τραγούδι της ψυχής του. Όνειρεύεται όμορφιές, όμορφιές τρυφερές κι άγνες και το τραγούδι του, ιδιόρρυθμο, ρυθμικό και μάγο, φαίνεται πως βγαίνει δόξια από την ψυχή του. Μια ντελικάτη τρυφεράδα, μια δροσιά αισθήματος και φαντασίας, ό θαυμασμός κ' η λατρεία προς κάθε ώραίο του έξωτερικού κ' εσώτερου κόσμου που είναι χυμένα στους στίχους του τραβούν πολύ κι άσυναίσθητα. Άν ό νέος αυτός ποιητής είναι νέος και στα χρόνια, ύπόσχεται πολλά και πολλά πρέπει να περιμένει κανείς από μια τρυφερή καρδιά, που τα πρώτα της τραγούδια τόσο συγκινούν και κάνουν νάν τα προσέξει κανείς ανάμεσα σε τόσα άλλα.

GRAZIELLA

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΛΥΤΡΩΜΟ,"

Κύριε Ταγκόπουλε,

Την τόλμη να σās γράψω δέ μου τη δίνει ό έαυτός μου !... Την παίρνω άπς σās. Και νομίζω πως ήθ'ταν κάπως περιττό να έπεκταδω σ' έπεξηγήσες.

Δέν είχα την εύτυχία, κ. Ταγκόπουλε, να διαβάσω όλη τη σειρά των δραματικών έργων σας. Μελέτησα όμως το δραματικό έπίλογό τους, που τόν αιστάνθηκα τόσο μεγάλο, ώστε σās ζητώ συχώρηση γιατί θά σās πω, πως αυτή τη στιγμή τουλάχιστο άμφιβάλλω άν του άξιζουν....

Θυμάμαι κάποτε που διάβαζα τις "Ταξιδιωτικές εικόνες" του Χάινε, του μεγαλόστομου γερμανού ποιητή. Μέσ στα πολλά σπουδαία είδα και τις τσουχτερές κατηγορίες, που ξεστόμιζε ό ποιητής για τούς συγγραφείς εκείνους, οι όποιοι θυσιάζανε δια για την αντικειμενική ώραίότητα, πρώτα που έκανε κι ό ίδιος ό Γκαίτε, που του ειρωνεύεται το μεγαλείο. Τα λόγια εκείνα είχανε στην ψυχή μου κάποιον αντίχτυπο και στο κουφάρι του στήθους μου άντηχήσανε άχιόηχοι στίχοι :

Ω ! ποτέ μου δέν πόθησα, όχι !,
να σου χέσω δροσιά μέσ στα στήθεια,
με τούς στίχους μου· μόνο πονάω
να σου δείξω γυμνή την άλήθεια,
που Φωτιά σαν ήφαιστειο μεγάλο
θα σου άνάψει, θα καίει την ψυχή σου !...
Νά σέ κάνω σαν νιώσεις τι είσαι,
να ζητήσεις μ' όρμη τη ζωή σου.

Δὲν ξαίρω ἂν μποροῦσε κανεὶς τὸ ποίημα αὐτὸ νὰ τοῦ τὸ κατηγορήσει γιὰ νόθο πνευματικὸ παιδί μου. Εἶναι ὅμως ἀλήθεια πὼς μιὰ τέτοια κατηγορία θὰν τὴ δυνάμωνε λίγο τὸ πὼς τῆστρο πού μοῦδει-χνε τὸ δρόμο σὲ λίγο κ' ἔσθηνε ! . . .

Μὰ νὰ πὺ φηγήκατε σεῖς ! Σᾶς εἶδα νὰ περιφρο-νεῖτε τόσο μεγαλόψυχα τὴν ψηλὴ θέση καὶ τὸν παρᾶ, πὺ προσφέρνει ἢ κοινωνία σ' ὄσους ἔχουνε τὴν πρό-στύχη ἀδυναμία νὰν τῆς κάνουνε τὰ γουῖστα, νὰν τὴ διασκεδάξουνε.

«Δὲ ζήτησα νάρεσω, Δὲ ζήτησα νὰ κολακέψω τὰ γουῖστα κλπ.». Κι ἄλλοῦ : «Νὰ παιχτεῖ ἢ νὰ μὴν παι-χτεῖ κ' ὁ "Αυτονομὸς" τὸ ἴδιο μοῦ κάνει. Ἐγὼ τὸν ἔγραψα γιὰ λεύτερους ἀνθρώπους καὶ θέατρο πὺ νὰ νεβάξει τὸ κοινὸ κ' ὄχι νὰ κατεβαίνει στὰ γουῖστα τοῦ ! . . .

Παρακολώντας, κ. Ταγκόπουλε, νὰ μὴ θεωρηθῶ οὔτε κόλακας, οὔτε ὑπερβολικὸς, — ποιὸς ὁ λόγος;— θᾶχω νὰ λέω πάντα στὴ ζωὴ μου πὼς σεῖς μονάχα στὴν Ἑλλάδα εἰσαστε ἀληθινὸς τῆς ιδέας ἀγωνιστῆς, πὺ προσφέρατε τὸν ἐαυτὸ σας θῦμα ἱερὸ τῆς, λυγι-ζοντας τὸ σίδερο τῶν ἀνθρώπων ἀδυναμιῶν. "Ὅλοι οἱ ἄλλοι, λίγο πολὺ, εἶναι λογάδες. Ἡ τέχνη τους εἶ-ναι μιὰ φτιασιδωμένη κοκὸττα μὲ τὸν ἴδιο σκο-πὸ πὺ ἔχει καὶ κείνη. . . .

"Ἄν τὸ γονάτισμα δὲν παρεξηγηθεῖ γιὰ σκλάβου προσκύνημα, μ' εὐχαρίστηση κ' ἀπὸ σεβασμὸ τὸ κά-νω αὐτὴ τὴ στιγμή σὲ σᾶς.

Ἀθήνα στί: 6 τοῦ Γενάρη 1921.

ΑΝΤΡΕΑΣ ΠΙΚΡΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Δ. Δ. Δὲν εἶναι κακὴ ἢ μετάφραση; ὅμως τὸ βιβλίο εἶναι μεταφρασμένο καὶ πολυδιαβασμένο.—κ. Δ. Σαλ. Στεί-λε μας τίποτ' ἄλλο. Ἡ «ἀληθμ. βραδιά» δὲ λέει τίποτα καινούργιο. Οἱ στίχοι πεζοί.—κ. Νίμ. Καὶ ἢ «παραμονή» δὲν ἔχει τίποτα καινούργιο μῆτε στὴ μορφή. Νόστιμα τὰ ὄσα μᾶς γράφεις γιὰ τὴν προσφάνηση. Τέτοια, χιλιάδες χιλιάδων!—κ. Π. Μπ. Τόνειρο δὲ μᾶς δίνει ἀρκετὰ ζωη-ρὰ τὴν ἀναμμένη φαντασία τοῦ παιδιοῦ ὕστερ' ἀπ' τὸ πα-ραμῦθι. Λεῖπει ἢ πνοή πὺν θὰ τὸ ζωητάνευε. Ὁ στίχος νερούλος καὶ γιομάτος χαρμαδῆς. Τὸ τέλος : «Μορὸ ἦτα-νε καὶ τᾶβλεπε στὸν ὕπνο του μὲ πόθο» ἔρχεται ἀπότομα καὶ ἐκκόλλητα. Ἄρ. Στ. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸ γράμμα σου. Οἱ στίχοι σου δείχνουν πὼς πρέπει νὰ γυμναστεῖς ἀκόμα καὶ πρῶτ' ἀπ' ὄλα στὴ στιχογραφία. κ. Π. Δαμπ. Τὸ αἶ-σθημα φαίνεται πὼς ὑπάρχει. Ὅμως τὸ πεζὸ τραγοῦδι εἶ-ναι ἓνα πολὺ γλιστερὸ ἔδαφος. Ἄρχισε πρῶτα μὲ τὴν πε-θαρχία τοῦ μέτρου, ὅπου θὰ γυμνάσεις τὴ γλώσσα σου καὶ θὰ γνωρίσεις τὴν ὑλὴ κ' ἄξια τῆς λέξης. Καὶ τότε γρά-ψε καὶ τραγοῦδια πεζά. Καὶ στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότη-της, ἢ ἔμμετρον τέχνη τοῦ λόγου ἦρθε πρὶν ἀπὸ τὴν πεζή.—κ. Μ. Γ. Αθ. Εἶναι μερικὰ πράγματα πὺν χαλοῦνε τὸ ὄ-λο. Γιατὶ τὸ ποίημα εἶναι σὺν τὸ τσαῖ πὺν δὲ δέξεται μῆτε τὴν παραμικρὴν ἰδέα μυρουδιάς ἀπὸ κρομμύδι ἢ ἄλλα πράγματα τοῦ μαγερευοῦ' γιὰτὸ τὸ νερὸ του πρέπει νὰ βράζεται σὲ ἰδιαίτερη κατσαρόλα. Τὴ μυρουδιά ἀπὸ κρομ-μύδι τὴ δίνεις μὲ κείνα τὰ : «ἀδερφάρα μου, σουροτῆρ, γιόμανα».—κ. Θρ. Ἄγ. Τὰ χειρόγραφα πρέπει νὰ γρά-φονται ἀπὸ τὴ μιὰ μόνο μεριά. Τὸ «δύστ. παιδί» ὄχι καὶ τόσο τεχνικὸ, καὶ φτωχὸ στὸ περιεχόμενό τῆς. Τί λέει; Πὼς ἦταν ἓνα φτωχὸ παιδί πὺν πουλοῦσε λουλούδια καὶ πῆγαινε τὰ κέρδη στὸν πατέρα του, πὺν ἦταν μπερῆς καὶ τᾶπινε. Κι' αὐτὸ τὸ παιδί πῆγε μιὰ μέρα νὰ περάσει μπρὸς ἀπὸ τὸ τράμ καὶ δὲν πρόφτασε καὶ τὸ τράμ τὸ πλάκωσε. Κανένα χαρακτήρας δὲν ἐξωρῆζει, κανένα δυνατὸ κ' αἰ-ώνιο αἶσθημα, καμιά ἐπίμονη νοσταλγία μὰ ἀδλιότητα, κ' πολὺ κοινὴ καὶ πολὺ συνειδησιμένη, πὺν κ' αὐτὴ δὲ ζου-

γραφίζεται ἀρκετὰ.—κ. Ἀγ. Κα. Ἐπειδὴ δὲ μποροῦμε νὰ τοῦμε πότε, γιὰτὸ δὲ λέμε πὼς θὰ δημοσιευτεῖ, λέμε : δευτὸ, πὺν θὰ πει κατ'ἀλλήλο. Ὁ «Ποιητῆς» εἶναι ἀνθρω-πὸς ψεύτικος. Ἡ ἱστορία δίχως τίποτα τὸ χαρακτηριστικὸ. Ἀπὸ τὸ ὄλο λείπει ἢ ζωὴ, ἢ πρωτοτυπία, κ' ἢ ποίηση.—κ. Δ. Πομ. Λές : «θὰ πάγω» (θὰ πηγαῖνω θὲς νὰ πῆς) κάθε ἀπόβραδο» στὴν ταβέρνα καὶ θὰ μεθᾶς. Καὶ στὴ δεῦτερη στροφή λές : «Κι' ὄντας τὴν κουρασμένη μου μα-τιά σὲ σίνα φέρω, ξανά μεθύσι πᾶνει με» κτλ, σὰ νᾶξεις πει κρασί στὴν ταβέρνα. Ποιά λογικὴ ἢ ψυχολογικὴ σχέ-ση δένει τὸ «θὰ πάγω» μὲ τὸ «ξανά μεθύσι πᾶνει με» ; Ἐπειτα, πολὺ καλά, σὺν τῆν ἐ βλέπεις μεθᾶς ὅπως καὶ μὲ τὸ κρασί : γιὰ ποιὸ λόγο ὅμως νὰ λές : σὺν νὰ τᾶξεις πει «στὸν ταβερνιάρο τοῦ νηιοῦ καὶ στὸ φτωχὸ τὸ γέρο» ; Τί σχέση ἔχει ἢ φτώχεια καὶ τὰ γράματα κ' ἢ ταβέρνα καὶ τὸ νησί μὲ τὰ μάτια τῆς ; Ἡ «Πεταλούδα» καλύτε-ρη; μὰ ἢ καταλοῦδα δὲν προτιμᾶει τᾶνθια τὰ γυρτὰ πὺν βρίσκονται στὴ στερνὴ τους τὴν ἡμέρα. Μὰ καὶ τὸ ἄλλο δὲν ἔχει πολλὴ ἀλήθεια μέσα του. Γιατὶ τῆν λές νεραῖδε-ξωθῆ τὴν ἀγαπημένη σου; Ποιόνε ρωτᾶς : «ἀκούς;» καὶ ποιὰ εἶναι ἢ πεθαμένη ἀγάπη, κὸι γιὰτὶ τὴ λές ἀγγωρη, καὶ πὺ ; στέκει ἀφοῦ εἶναι πεθαμένη ; κ' ἄλλα τέτοια.

—κ. Θέμη. Πρῶτα νὰ διαβάσεις τοὺς κλασσικοὺς στίς γλώσ-σες πὺν ἔχεις, καὶ πρῶτο καὶ μεγαλύτερο τὸ Γκαίτε ὀλι-κερο. Ἀπὸ μοντέρνους : Μπωντιλαίρ, Βερλαίν, Μωρεάς, Χόφμανσταλ, Ντέμπελ, Ἐρεντιά, Φάλκε. Λιλιενκρόν, Ἄρ-νο Χόλτε, Νίτσε καὶ τόσοι ἄλλοι. Παρακολούθησε καὶ τὴ στήλη μας ἔξη Φιλολογία. Ἐκεῖ θὰ ἴδεις τὰ νεότατα. Σὺν-σταίνουμε, ἀφοῦ ἔχεις γεμανικά, νὰ διαλέξεις, κατὰ τὸ γούστο σου καὶ τίς ιδέες σου, ἀπὸ τοὺς ποιητῆς πὺν μνημονεύει ὁ Ἄλ. Σταίνμετς.—κ. Μ. Δὲ σοῦ εἶπαμε, φί-λε μου, γιὰ τὸ νόημα, παρὰ γιὰ τὸ ν, πὺν τὸ βγάξεις μπροστὰ ἀπὸ τὸ π, τ, κ' ἐνᾶ πρέπει νὰ μῆνει, ὅπως μῆνει καὶ μπρὸς ἀπὸ τὸ π, νι, γγ. Γιατὶ δὲ λέμε τὸ πατέ-ρα, μόνε τὸν βατέρα; οὔτε τὴ γκαμῆλα, ὀηλαθὴ τὴ γαμίλα, μόνε τὴν γαμίλα.—κ. Γ. Χ. Χ. Ναι, καλύτερα ἔτσι! ἄλλεπιν τᾶρα καὶ καμπόσες χαρμαδῆς, καὶ μάλιστα κείνο τὸ «εἶναι του δασοῦ—ἢ—ἰσκιὰ!»—κ. Θ. Π. Τὸ α' καλὰ γραμμένο, μὰ δὲ μᾶς ἀρέσει πὺν ἐνᾶ γρά-φεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου, λές τι ἐνωσε κείνη. Στὸ β' δὲ μᾶς ἀρέσει καθόλου ἐκείνο τὸ ρεφραίν : «Ἐλα μὲ κη-λήσμο στὸ κῆμα τὸ γλυκὸ! Στὸ γ' στέλνεις λουλουδιὰ «πὺνχουν περῆσια χάρη ἀπ' ἄνθη κ' εὐωδιά» καὶ τὰ λένε εὐχῆς. Τί θὰ πει αὐτὸ;—κ. Ἄγνοῦλα. Περιμένουμε καὶ τὴ διεύθυνσή σου.—κ. Δ. Γ. Π. Ἡ διεύθυνση πὺν μᾶς ζητᾶς εἶναι : à Sénat—Palais de Luxembourg—Paris.—κ. Ε. Τὸ δραματικὸ τῆς δ. Σοφίας Λαζοπούλου τυπᾶθηκε στὸς ἀριθμ. 714 καὶ 715 τῆς περασμένης χρο-νιάς.

—Ὁ Ζέφυρος Βραδυνὸς εὐχεται τὸν καινούργιο χρόνον εὐτυχισμένον στὴν Παλιοφαληγιώτισσα.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

—Ὁ κ. Π. Παβλίδης τῆς Θεσσαλονίκης, ἱ-στερ' ἀπὸ τὸ σημαντικὸ «Βιβλίον τῆς Ἀγάπης» τοῦ Ζᾶν Μαρεστᾶν, πὺν μετάφρασε καὶ κυκλοφόρησε, δ-πως εἶχαμε γράψει σὲ προηγουμένον φύλλον τοῦ «Νου-μᾶ», ἔβγαλε τώρα τρεῖς καλῆς μπροσοῦρες : «Ὁ Συ-νεργατισμὸς» καὶ «Ὁ Κολλεκτιβισμὸς κ' ἢ Ἐπανά-σταση» τοῦ Ζουὶ Γκέντ, καὶ «Ἡ Κομμουνὰ τοῦ Πα-ρισιοῦ» τοῦ ἠγέτη τῆς Βελγικῆς σοσιαλδημοκρατίας Βαντερβέλντε. Ὁ Παβλίδης, σὺν ἀληθινὸς σοσιαλι-στῆς, μετάφρασε τὰ νέα τοῦτα βιβλιαράκια, σὲ κανο-νικὴ δημοτικὴ γλώσσα, δίχως κανένα συβιβασμὸ καὶ καμιά παραχώρηση στὴν ἄστικτὴ καθαρεύουσα. Τὸ παράδειγμα τοῦ Παβλίδη πρέπει νὰ γίνε μᾶθημα στὸ δικὸ μας Κομμουνιστικὸν Κόμμα, πὺν ἐξακολουθώντας νὰ μεταχειρίζεται τὴν καθαρεύουσα, δείχνει μιὰ πε-ριφρόνηση πρὸς τὴ λαϊκὴ λαλιά, ὄχι ἄξια πρὸς τὸ πρόγραμμά του.